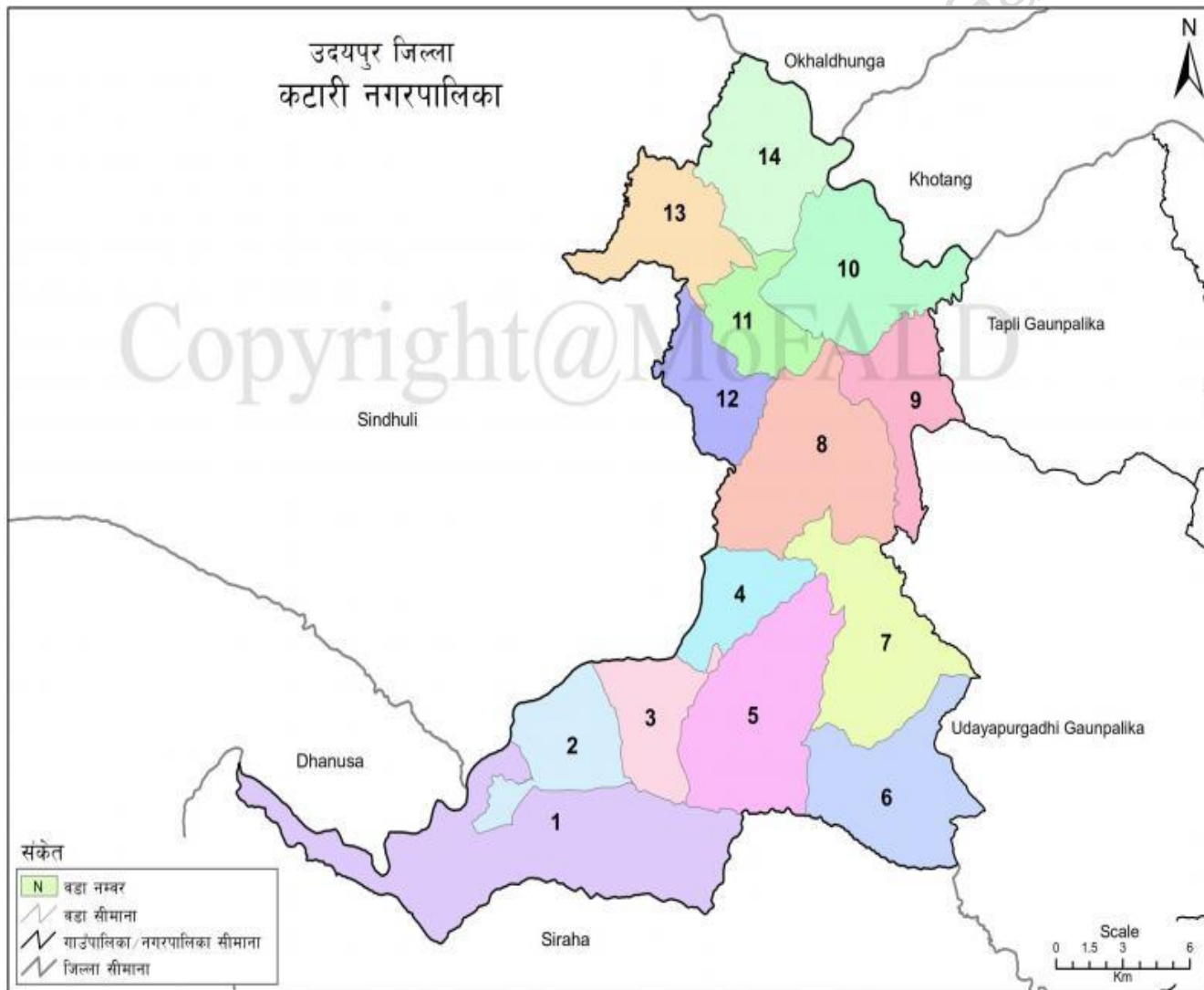

खण्ड क

कटारी नगरपालिको स्थानीय पाठ्यक्रम

हाम्रो कटारी (कक्षा ६-८)

कटारी नगरपालिका

उदयपुर, कोसी प्रदेश

२०८३

प्रकाशक: कटारी नगरपालिका, उदयपुर

सर्वाधिकार: कटारी नगरपालिका, उदयपुर

प्राविधिक सहयोग : शब्द सिकाइ सामुदायिक केन्द्र, कागेश्वरी मनोहरा -९, काठमाडौं।

आवरण लेआउट तथा डिजाइन:

स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो कटारी कक्षा ६ देखि ८

सुझाव एवम् सल्लाह

श्री राजेश चन्द्र श्रेष्ठ, नगर प्रमुख

श्री गीता खड्का, नगर उपप्रमुख

श्री राजन थापा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

श्री सञ्जु दाहाल, शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा प्रमुख

पाठ्यक्रम तयारी समूह

श्री बौधराज निरौला, काठमाडौं ०३, काठमाडौं
श्री सुनिल घर्ती, टोखा ०७, काठमाडौं

श्री सीताराम कोइराला, काठमाडौं ३१, काठमाडौं
श्री सगुन ढुङ्गाना, काठमाडौं ०८, काठमाडौं

श्री सुबिन ढुङ्गाना, संयोजक

श्री पदमबहादुर कार्की

श्री सञ्जु कुमारी दाहाल शिक्षा शाखा प्रमुख

श्री उपेन्द्रबहादुर कार्की

श्री बालकृष्ण कार्की, सदस्य

श्री दोदिन्द्रबहादुर राई

श्री डोमिलाकुमारी धमला, सदस्य

श्री मोहनप्रसाद भाट, सदस्य

श्री मुकेश थापा

श्री कुमारसिं राई

श्री बसन्तकुमार तिमिसिना

भाषा सम्पादन

डा. गणेशप्रसाद भट्टराई

भूमिका

नेपालको संविधानमा भएको प्रावधान कायान्वयन गर्ने क्रममा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले स्थानीय तहलाई स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी विद्यालयहमा कायान्वयन गर्न दिशानिर्देश गरेअनुसार कटारी नगरपालिकाबाट स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी नगरक्षेत्रका विद्यालयमा कक्षा ६-८ सम्म लागु गर्न यो पाठ्यक्रम तयार गरेको हो । कक्षा १-५ को स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण भई कायान्वयन भइरहेको अवस्था छ । यस स्थानीय पाठ्यक्रमले नगरक्षेत्र भित्रको विशिष्ट पहिचानलाई उजागर गर्ने छ । यसबाट बालबालिकाले औपचारिक रूपमा आफ्नो ठाउँ, आफ्नो ठाउँको कृषि, पशुपन्छीपालन, उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय, ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक सम्पदाको पहिचानसहित वस्तुनिष्ठ ज्ञान प्राप्त गर्ने छन् । यस पाठ्यक्रमले बालबालिकालाई नगरक्षेत्रमा प्रचलित नगदे तथा रैथाने बाली र फलफूल तथा विविध क्षेत्रको पेसागत पहिचान गरी सोसम्बन्धी ज्ञान तथा सिपसमेत हासिल गराउने छ । परम्परागत पेसा व्यवसाय र स्थानीय प्रविधि तथा परम्परागत सामग्रीलाई समेत यस पाठ्यक्रमले संरक्षण संवर्धन र विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउने छ । स्थानीय कला, कौशल, भाषा, वेशभूषा, संस्कृति र असल आचरणसमेत विकास गरी बालबालिकालाई असल एवम् सक्षम नागरिक बन्न यस पाठ्यक्रमले सघाउ पुऱ्याउने विश्वास लिइएको छ । विद्यालय शिक्षाको यो पाठ्यक्रम गतिशील दस्तावेज भएकाले सुधार तथा परीक्षण गरी अझै प्रभावकारी बनाउनका लागि यस नगरपालिकाले पाठ्यक्रम प्रयोगकर्तालाई समेत सम्बन्धित सबै पक्षबाट निरन्तर रचनात्मक सुझाव प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छ । यो पाठ्यक्रम २०८३ सालको शैक्षिक सत्रदेखि कक्षा ६ देखि कक्षा ८ सम्म लागु गरिने छ । यो पाठ्यक्रम निर्माण तथा प्रकाशनमा सहयोग गर्नुहुने पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल, पाठ्यक्रम विज्ञ, नगर क्षेत्रका शिक्षाविद्, स्थानीय बुद्धिजीवी, नगर कार्यपालिकाका सदस्यहरू, जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारी, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा सरोकारवाला सबैमा धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यो पाठ्यक्रमको पूर्ण कार्यान्वयन गर्न सहयोग र सहकार्यका लागि सम्पूर्ण सरोकारवालामा हार्दिक अनुरोध गर्छु ।

राजेश चन्द्र श्रेष्ठ

नगर प्रमुख

कटारी नगरपालिका, उदयपुर

विषयसूची

क्रसं	विषयवस्तु	पेज नं
१	परिचय	१
२	स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता	२
३	स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता	३
४	स्थानीय पाठ्यक्रमको संरचना	४
५	पाठ्यक्रमको विषय क्षेत्र	५
६	सतहगत क्षमता	५
७	कक्षागत सिकाइ उपलब्धि (कक्षा ६-८)	६
८	विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम	९
९	विषयक्षेत्रअनुसार अनुमानित कार्यघण्टा	११
१०	विषयवस्तुको क्षेत्र, क्रम र विस्तृतीकरण	१२
११	शिक्षण सिकाइ विधि	३८
१२	विद्यार्थी मूल्याङ्कन	४०
१३	पाठ्यक्रम कार्यान्वयन, मूल्याङ्कन र परिमार्जन	४०
१४	अनुसूची १: परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्यसम्बन्धी कार्यकलाप	४४
१५	अनुसूची २: स्थानीय विषय हाम्रो कटारीको कक्षा ६-८ को विशिष्टीकरण तालिका	४७
१६	अनुसूची ३: ग्रेडसिटको नमुना	४८

स्थानीय पाठ्यक्रमको परिचय

१. परिचय

निर्धारित सिकाइ उपलब्धि प्राप्तिका लागि विद्यार्थीलाई विभिन्न अनुभव हासिल गराउन निश्चित दिशा दिने कार्यक्रम पाठ्यक्रम हो । पाठ्यक्रममा विभिन्न अनुभवलाई व्यवहार उपयोगी बनाउन निश्चित कार्यक्रम दिइएको हुन्छ । पाठ्यक्रम भनेको शिक्षाको उद्देश्य प्राप्तिका लागि बनाएको शैक्षिक सामग्री हो । यसको विशिष्टतालाई हेर्दा यो प्रत्यक्ष रूपमा विद्यार्थीको सिकाइ सक्षमतासँग सम्बन्धित एउटा दस्तावेज हो । पाठ्यक्रममा सिक्ने व्यक्तिको मानसिक, शारीरिक, सामाजिक र नैतिक विकासमा सहायता हुने विद्यालयभित्र र बाहिरका समस्त अनुभव एउटा कार्यक्रमका रूपमा समावेश भएका हुन्छन् । पाठ्यक्रम शिक्षाका दर्शनको लक्ष्य प्राप्त गर्ने एउटा साधन हो । संरचनागत रूपमा पाठ्यक्रम भन्नाले लक्ष्य, विषयवस्तु, प्रक्रिया, स्रोत र मूल्याङ्कनका साधनलगायतलाई बुझिन्छ । पाठ्यक्रमका लक्षित उद्देश्य प्राप्त गर्नका लागि विद्यालयभित्र तथा बाहिर कक्षा शिक्षण वा सम्बन्धित कार्यक्रमद्वारा पूरा गर्ने योजनाबद्ध प्रयास गरिन्छ । पाठ्यक्रमका प्रत्यक्ष उपभोक्ता भनेका शिक्षक र विद्यार्थी हुन् भने उपभोग गराउने माध्यम विद्यालय र समाज भएकाले वास्तवमा विद्यालयभित्र र बाहिर विद्यार्थीमा इच्छित उपलब्धि हासिल गराउन विद्यालयद्वारा गरिने सम्पूर्ण प्रयासलाई पाठ्यक्रमका रूपमा लिन सकिन्छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमको कार्यक्षेत्र स्थानीय विषय, स्थानीय भाषा र सूचना तथा सञ्चार प्रविधि हो । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूपले निर्धारण गरेको प्रावधानअनुसार स्थानीय पाठ्यक्रममा मातृभाषा, स्थानीय ज्ञान, सिप, संस्कार तथा संस्कृति र स्थानीय कला तथा प्रविधिमा आधारित विषय समेट्नुपर्ने भएकाले यस पाठ्यक्रममा सबै विषयवस्तुलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ । आजको जेन जी पुस्ताले आफ्ना परम्परागत चाडपर्व, संस्कार र संस्कृति बिर्सदै छन् । उनीहरू आधुनिकताका नाममा पाश्चात्य संस्कृतिबाट प्रभावित हुँदै छन् । यसो हुनुमा हामीले उनीहरूलाई हाम्रो संस्कृतिको महत्त्व बुझाउन नसक्नु पनि हो । हाम्रा परम्परागत संस्कृति त्यसै आएका होइनन् । यो तयार हुन धेरै समय लागेको छ । यस्ता संस्कृतिमा हाम्रो चिनारी र पहिचान लुकेको हुन्छ । त्यसैले यस्ता चाडपर्व र संस्कृतिलाई नयाँ पुस्तामा हस्तान्तरण गर्दै लैजानुपर्छ । उनीहरूलाई त्यसको महत्त्व बुझाउन सक्नुपर्छ । नत्र एक पुस्ता अर्को पुस्ता हुँदै यी संस्कृति हराएर जान सक्छन् । कटारी नगर क्षेत्रमा मनाइने पर्वको पनि धार्मिक, सांस्कृतिक र सामाजिक महत्त्व रहेको छ । त्यसैले यी पर्वका बारेमा नयाँ पुस्तालाई जानकारी गराउने, पर्वको महत्त्व बुझाउने र सक्रियताका साथ पर्व मनाउन सहभागी गराउने मुख्य उद्देश्य लिएर यो पाठ्यक्रममा यस्ता विषयवस्तु पनि समावेश गरिएको छ ।

पाठ्यक्रम विकास र परिमार्जन कार्य गतिशील र निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया भएकाले विद्यार्थी, अभिभावक, समाज र राष्ट्रको आवश्यकताअनुसार पाठ्यक्रममा समसामयिक सुधार तथा परिमार्जन भइरहन्छ । देशको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक र सांस्कृतिक परिवर्तन तथा ज्ञान, विज्ञान र शिक्षा क्षेत्रमा भएका विकासलाई आत्मसात् गरेर पाठ्यक्रमलाई समयसापेक्ष बनाउनुपर्छ भन्ने मान्यताका साथ कक्षा ६ देखि कक्षा ८ लाई लक्षित गरी कटारी नगरपालिकाका लागि हाम्रो कटारी पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ ।

नेपालको संविधानको अनुसूची-८ ले आधारभूत र माध्यमिक तहसम्मको शिक्षाको व्यवस्थापन स्थानीय तहले गर्ने व्यवस्था गरेको छ । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ मा स्थानीय तहले विद्यालय तहमा १०० पूर्णाङ्कको स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी लागु गर्न पाउने व्यवस्था छ । उक्त प्रारूपले स्थानीय पाठ्यक्रमको

सम्बन्धमा कक्षा १-३ सम्म साप्ताहिक ५ पाठ्यभार र वार्षिक रूपमा १६० घण्टा तथा कक्षा ४-८ का लागि साप्ताहिक ४ पाठ्यभार र वार्षिक पाठ्यघण्टा १२८ निर्धारण गरेको छ । कक्षा ६- ८ सम्मको स्थानीय पाठ्यक्रमको पाठ्यभार ४ हुने प्रावधान भएकामा स्थानीय विषयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि २ पाठ्यभार हुने गरी जम्मा ४ पाठ्यभारको यो पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ ।

नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी, भक्तपुरबाट प्रकाशित स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषासहित), २०७६ ले स्थानीय पाठ्यक्रमको सन्दर्भ, अवधारणा, पाठ्यक्रम विकास, कार्यान्वयन प्रक्रिया, स्थानीय पाठ्यक्रमको ढाँचालगायत विषयमा स्पष्ट मार्गदर्शन गरेको छ। स्थानीय पाठ्यक्रमसम्बन्धी स्रोत सामग्री, २०६६ अनुसार “स्थानीय सरोकारवालाको आवश्यकता, चाहना र उनीहरूकै सहभागितामा स्थानीय विषयवस्तुलाई समावेश गरी निर्माण र कार्यान्वयन हुने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो” । स्थानीय पाठ्यक्रम स्थानीय सरोकारवालाले आवश्यक ठानेको विषयवस्तुलाई उनीहरूकै विज्ञता र सक्रियतामा यथासम्भव कम लागतमा तयार गरिने पाठ्यक्रम हो । यस पाठ्यक्रमले पनि कटारी नगरपालिका क्षेत्रभित्रको विशिष्ट पहिचानलाई उजागर गर्ने अवसर प्रदान गरेको छ। आधारभूत तहको कक्षा ६-८ मा अध्ययनरत बालबालिकाले औपचारिक रूपमा आफ्नो गाउँ, समाज, भूगोलको वस्तुनिष्ठ ज्ञान प्राप्त गर्ने छन् र यहाँ प्रचलित भाषा, संस्कृति, ऐतिहासिक र धार्मिक महत्त्वका स्थल, प्राकृतिक सम्पदा तथा यसको संरक्षण एवम् संवर्धन गर्दै सम्भावित स्थानीय प्राकृतिक विपत्तिका बारेमा समेत पहिचान गर्ने छन् । स्थानीय क्षेत्रमा प्रचलित पेसा व्यवसाय र आर्थिक कार्यकलापको औपचारिक जानकारी प्राप्त गर्ने छन् । यस पाठ्यक्रमले वातावरण संरक्षण तथा सुधारका निम्ति सहयोग गर्न प्रेरित गर्ने छ। यस पाठ्यक्रमबाट बालबालिकाले सामाजिक मूल्यमान्यताको पालना गर्दै असल सामाजिक व्यवहारको अनुसरण गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२. स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता

नेपाल सरकारबाट एकीकृत पाठ्यक्रम (कक्षा १-३) को ढाँचा २०७६ स्वीकृत भई कार्यान्वयन भइरहेको छ । उक्त पाठ्यक्रम ढाँचामा भएको व्यवस्थाअनुसार कक्षा १-३ सम्ममा पाँचओटा विषय (गणित, नेपाली, अङ्ग्रेजी, हाम्रो सेरोफेरो र स्थानीय विषय) राख्नुपर्ने प्रावधान छ । बालबालिकाको सिकाइ आफ्नो वासस्थानबाटै प्रारम्भ गर्न सहज हुन्छ। त्यसका लागि बालबालिकाले आफ्नो गाउँ तथा समुदायको पहिचान गर्नुपर्छ। त्यहाँ भएका प्राकृतिक ऐतिहासिक सम्पदा र आर्थिक कार्यकलापबारे जानकारी हुनुपर्छ । स्थानीय मूल्य, मान्यता, धर्म, परम्परा, संस्कृति, स्रोतसामग्रीको संरक्षण, संवर्धन, परिचालन र विकास गर्नका लागि मार्गनिर्देश गर्ने र स्थानीय तहको क्षमता विकासमार्फत राज्यको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक क्षेत्रमा आवश्यक पर्ने सक्षम, सचेत र इमानदार नागरिक तयार गर्नका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम अपरिहार्य भएको छ । राष्ट्रिय स्तरमा निर्माण गरिने पाठ्यक्रममा सबै सरोकारवालाको संलग्नताको सम्भावना रहँदैन । यसले स्थानीय तहको भाषा, संस्कृति, ज्ञान र सिपलाई पूर्ण रूपले समेट्न सम्भव हुँदैन । त्यसैले स्थानीय तहको भाषा तथा संस्कृतिको जगेर्ना गर्न स्थानीय तहको ज्ञान, सिप, प्रविधि र उत्पादनलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा जोड्ने ज्ञान र सिपको विकास गरी आत्मनिर्भर, उत्पादनमुखी, जीवनोपयोगी, व्यावहारिक र दक्ष जनशक्ति तयार गर्नका लागि स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता पर्छ ।

हरेक स्थानीय तहको आआफ्नै विशिष्ट पहिचान, भौगोलिक, धार्मिक एवम् सांस्कृतिक, जातिय भाषिक विविधता हुन्छ । केन्द्रीय तहमा तयार गरिने पाठ्यक्रमले मात्र विद्यार्थीलाई दैनिक जीवनमा आवश्यक पर्ने ज्ञान,

सिप, आचरण र व्यवहारका सम्पूर्ण सक्षमता प्रदान गर्न नसक्ने भएकाले स्थानीय परिवेशअनुसारको ज्ञान र सिप आर्जन गर्नका लागि स्थानीय विज्ञकै सहभागितामा पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनीय भएको र संवैधानिक तथा नीतिगत रूपमा भएको प्रावधानलाई कार्यान्वयन गर्नु प्रत्येक स्थानीय तहको कर्तव्य भएको हुनाले कटारी नगरपालिकाले यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरेको हो। स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनको औचित्यलाई देहायबमोजिमका बुँदाले अझ स्पष्ट पार्छन् :

- (क) स्थानीय स्तरका व्यवसाय, पेसा एवम् रोजगारलाई सम्बोधन गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय रोजगारीतर्फ उन्मुख, उत्पादनमुखी र सिपयुक्त नागरिक तयार गरी नेपाली कला, सौन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यको संरक्षण तथा संवर्धन गर्न
- (ख) स्थानीय तहका कला, संस्कृति, परम्परा, पर्यटकीय क्षेत्र, सिप, भाषा आदिको संरक्षण र संवर्धन गर्न
- (ग) स्थानीय कला कौशल, व्यवसाय, प्राकृतिक सम्पदा तथा संस्कृतिको जानकारी गराई त्यसअनुरूपको व्यवहार गर्न सक्ने तुल्याउन
- (घ) भौगोलिक, जातिय, लैङ्गिक, भाषिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, धार्मिक तथा प्राकृतिक विविधतालाई सम्बोधन गर्न
- (ङ) स्थानीय तहको ज्ञान, सिप र प्रविधिलाई उजागर गर्न
- (च) परम्परागत पेसा व्यवसाय र प्रविधिलाई संरक्षण, संवर्धन र विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउन
- (छ) स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम उपभोग र परिचालन गर्न
- (ज) स्थानीय भाषा र लिपिको बारेमा परिचित भई यसको प्रयोग तथा प्रवर्धन गर्न

३. स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता

स्थानीय पाठ्यक्रम पाठ्यक्रम विकासको विकेन्द्रीकृत र प्रजातान्त्रिक अभ्यास हो । यस पाठ्यक्रमले निम्नलिखित लक्ष्य प्राप्त गर्न सहयोग पुग्ने लक्ष्य लिइएको छः

- (क) स्थानीय स्रोत, साधन र विज्ञताको उपयोग गर्छ ।
- (ख) सिक्ने र सिकाउनेको सहभागिताको सुनिश्चित गर्छ ।
- (ग) अपनत्वको भावनाको विकास गराउँछ ।
- (घ) स्थानीय स्तरमा रहेका सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्छ ।
- (ङ) रोजगार तथा स्वरोजगारको सिर्जना गर्न मदत गर्छ ।
- (च) सैद्धान्तिकभन्दा व्यावहारिक पक्षमा जोड दिन्छ ।
- (छ) विद्यार्थी केन्द्रित सिकाइ पद्धतीमा जोड दिन्छ ।
- (ज) शिक्षण सिकाइमा सूचना, सञ्चार प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिन्छ ।
- (झ) गरेर सिक्ने अवसर र स्थलगत अध्ययनमा जोड दिन्छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमको क्षेत्र विशिष्टीकृत हुन्छ । यो व्यवहारमा आधारित अवधारणामा बन्छ । स्थानीय आवश्यकतामा आधारित भई स्थानीय विज्ञहरूको रायसुझाको आधारमा गरिन्छ । स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गर्ने मूल स्थान स्थानीय स्तर हो । त्यसैले यसमा अपनत्व बढी हुन्छ । सहभागिताको दृष्टिले व्यापक हुन्छ । यसको निर्माण स्वनिर्देशित र मागमा आधारित भई बनेकाले यसमा प्रयोग हुने विषयवस्तु सान्दर्भिक र उपयोगी हुन्छ । त्यसैले हरेक स्थानीय तहको ढाँचा एउटै भए तापनि पाठ्यक्रमको विषयवस्तुमा एकरूपता हुँदैन । यसको प्रमाणीकरण स्थानीय स्तरमा हुन्छ ।

४. आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमीले विकास गरी नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ मा व्यवस्था भएअनुसार आधारभूत तह कक्षा ६-८ को साधारण शिक्षा तर्फको पाठ्यक्रमको संरचना निम्नानुसार रहेको छ :

तालिका १

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना (साधारण)

क्रस.	विषय	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१.	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	५	१६०
४	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०
६.	स्वास्थ्य तथा शारीरिक (सिर्जनात्मक कलासहित)	३	९६
७.	मातृभाषा वा स्थानीय विषय वा संस्कृत भाषा	४	१२८
जम्मा		३२	१०२४

तालिका १ मा व्यवस्था भएबमोजिम कटारी नगरपालिकाअन्तर्गतका विद्यालयमा लागु हुने स्थानीय पाठ्यक्रमको संरचना निम्नानुसार रहेको छ :

तालिका २

कटारीको स्थानीय पाठ्यक्रम कक्षा १-८ को संरचना

विषय	विषयवस्तु	कक्षा १-३		कक्षा ४-५		कक्षा ६-८	
		वार्षिक कार्यघण्टा	साप्ताहिक कार्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा	साप्ताहिक कार्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा	साप्ताहिक कार्यघण्टा
स्थानीय	हाम्रो कटारी	१६०	५	१२८	४	६४	२
पाठ्यक्रम	सूचना प्रविधि	-	-	-	-	६४	२
जम्मा		१६०	५	१२८	४	१२८	४

यो पाठ्यक्रम हाम्रो कटारी तालिका २ मा उल्लेख भएबमोजिम कक्षा ६-८ को पाठ्यभार ६४ र साप्ताहिक कार्यघण्टा २ का लागिमात्र विकास गरिएको हो । कक्षा ६-८ का लागि बाँकी ६४ वार्षिक कार्यघण्टा र साप्ताहिक पाठ्यभार २ का लागि सूचना प्रविधिको पाठ्यक्रम छुट्टै विकास गरिएको छ ।

५. पाठ्यक्रमको विषय क्षेत्र

कटारी नगरपालिकाको परिचयसहित यस पालिकाको ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल, धर्म, संस्कृति र संस्कार, कृषि, जडीबुटी र व्यवसाय, वातावरण प्रकोप र सरसफाइ, सङ्घसंस्था र व्यक्ति परिचय, स्थानीय प्रविधि र पेसा, स्थानीय भाषा र लिपि लगायतका विषयवस्तुलाई निम्नानुसारको पाँच क्षेत्रमा विभाजन गरी कक्षा ६ देखि ८ सम्मको स्थानीय पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ:

- (क) कटारी परिचय : कटारीको भौगोलिक, सामाजिक अवस्था, जातजातिको अवस्था, शैक्षिक संस्थाहरू, स्थानीय सरकारको गठन तथा कार्यक्षेत्र
- (ख) संस्कार र संस्कृति : नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने विभिन्न जातजातिले मनाउने चाड पर्व, गीतसङ्गीत, रीतिरिवाज, संस्कार र संस्कृति जन्मदेखि मृत्युसम्मको संस्कार
- (ग) स्वास्थ्य र सफाइ: स्वच्छ र ताजा तथा अल्पपोषक खानेकुरा, प्रदूषणको परिचय र प्रभाव न्यूनीकरणका उपाय, ध्यान र योग, स्थानीय खेलहरू, सर्पदंश
- (घ) प्रकोप र वातावरण: प्रकोप र विपत्, प्रकोप नक्साङ्कन, वातावरण परिचय, स्वच्छ हावा, आवासीय फोहोर। इ-फोहोर, बाल बगैँचा, हरित विद्यालय र सिकाइ
- (ङ) पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि: स्थानीय र परम्परागत पेसा, रैथाने ज्ञान, सिप, ग्रामीण पर्यटन, तरकारी तथा फलफूल खेती, जडीबुटी, कृषि औजार, पशुपालन व्यवसाय

६. तहगत सक्षमता

विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ अनुसार बालमनोविज्ञान, सिकारुको उमेर तथा सिकाइ क्षमतास्तरका आधारमा आधारभूत तहको कक्षागत खाका देहायबमोजिम निर्धारण गरिएको छ :

तालिका ३ : आधारभूत तह (कक्षा १-८) को कक्षागत, उमेरगत सिकाइस्तर

विद्यालयको तह	कक्षा	उमेर समूह	सिकाइ क्षमतास्तर
आधारभूत	कक्षा १-३	५ देखि ७ वर्षसम्म	तह १
	कक्षा ४-५	८ देखि ९ वर्षसम्म	तह २
	कक्षा ६-८	१० देखि १२ वर्षसम्म	तह ३

आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को हाम्रो कटारी विषयको अध्ययनपश्चात् १० देखि १२ वर्षको उमेर समूहका विद्यार्थीले निम्नलिखित सक्षमता हासिल गर्ने छन् :

१. कटारी नगरपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, जातजातिको अवस्था, शैक्षिक संस्थाहरू, स्थानीय सरकारको गठन प्रक्रिया तथा कार्यक्षेत्रको जानकारी
२. कटारी नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने जातजातिले मनाउने चाड पर्व, गीतसङ्गीत, रीतिरिवाज, संस्कार र संस्कृति जन्मदेखि मृत्युसम्मका संस्कारको पहिचान र अनुसरण
३. स्वच्छ र ताजा तथा अल्पपोषक खानेकुरा, प्रदूषण परिचय र न्यूनीकरणका उपाय, ध्यान र योग, स्थानीय खेलहरू, सर्पदंशको जानकारी र अभ्यास
४. प्रकोप र विपत्, प्रकोप नक्साङ्कन, वातावरण परिचय, स्वच्छ हावा, आवासीय फोहोर र इ-फोहोर, बाल बगैँचा, हरित विद्यालय अवधारणको अवलम्बन
५. स्थानीय र परम्परागत पेसा, रैथाने ज्ञान, सिप, ग्रामीण पर्यटन, तरकारी तथा फलफूल खेती, जडीबुटी, कृषि औजार, पशुपालन व्यवसायको संरक्षण, प्रवर्धन र अभ्यास

७. कक्षागत सिकाइ उपलब्धि (कक्षा ६-८)

तालिका ४

आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

विषय क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
कटारी परिचय	<ol style="list-style-type: none"> १. कटारी नगरपालिकाको परिचय दिन २. कटारी नगरपालिकाको साँघसिमानासहित वडागत र मुख्यमुख्य ठाउँको नक्साङ्कन गर्न ३. कटारी नगरपालिका र वडा कार्यालयबाट प्रवाह हुने सेवा बताउन ४. ब्राह्मण क्षेत्री, दनुवार, मगर, तामाङ, राई र अन्य जातिको सामान्य परिचय दिन ५. नगरपालिकाभित्र रहेका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको विवरण भन्न ६. उदयश्री बहुमुखी क्याम्पसको परिचय 	<ol style="list-style-type: none"> १. कटारी नगरपालिकाभित्र रहेका मठ, मन्दिर, मस्जिद, पार्क, विद्यालय, हाट, बजार, सडक, धर्मशालाको परिचय र संरक्षण गर्ने तरिका बताउन २. कटारी नगरपालिकाभित्र रहेका वन जङ्गल, सामुदायिक वन, गिटी बालुवा, चुनढुङ्गा, नदीनाला, चुरे भावर र सिमसार क्षेत्रको परिचय दिन, यिनको महत्त्व र संरक्षणका उपाय बतउन ३. कमला, तावाखोला, ककरु खोला, मरुवा खोलाको परिचय दिन, चुरेक्षेत्रको र सिमसार क्षेत्रको परिचय दिन र यसको महत्त्व तथा संरक्षण उपाय भन्न ४. कटारीको वडागत क्षेत्रको मुख्य विशेषता भन्न ५. नगर सभाको परिचय, गठन प्रक्रिया र नगरसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार बताउन 	<ol style="list-style-type: none"> १. हायु, थामी, प्रहरी र माझी जातिलगायतका अल्पसङ्ख्यक जातिको परिचय र संरक्षणका उपाय बताउन २. नगर कार्यपालिका गठन र काम कर्तव्य र अधिकार बताउन । ३. नगर न्यायिक समिति र काम, कर्तव्य र अधिकार भन्न ४. कटारी नगरपालिका यसअन्तर्गतका प्रमुख स्थलको नक्साङ्कन गर्न । ५. कटारी नगरपालिकाभित्र रहेका प्रमुख पर्यटकीय स्थलको सामान्य परिचय दिन तथा महत्त्व र संरक्षणका उपाय भन्न ६. नागरिक अधिकारको परिचय दिन ७. नागरिकको कर्तव्य, नैतिक शिक्षाको आवश्यकता र महत्त्व बताउन
	<ol style="list-style-type: none"> ७. संस्कारको परिचय, महत्त्व बताउन र सम्मान गर्न 	<ol style="list-style-type: none"> ६. स्थानीय लोक बाजा, लोकगीत र लोक नृत्यको परिचय दिन र महत्त्व 	<ol style="list-style-type: none"> १. मगर, दनुवार, तामाङ, राईहरूको भाषा (बान्तवा, चाम्लिङ,

विषय क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
संस्कार र संस्कृति	<p>८. छठ पर्वको परिचय र महत्त्व भन्न ।</p> <p>९. होली(फगुवा) पर्वको परिचय र महत्त्व बताउन</p> <p>१०. ल्होसार पर्वको परिचय दिन र महत्त्व बताउन</p> <p>११. कटारी नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने मुख्य जाति(क्षेत्री, ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार, राई तथा अन्य)को पहिरन तथा वेशभूषाको परिचय दिन, प्रयोग गर्न र महत्त्व बताउन</p>	<p>बताउन</p> <p>७. सङ्गीत र गायनको परिचय दिन</p> <p>८. स्थानीय जातिका प्रचलित प्रमुख संस्कारहरू भन्न ।</p> <p>९. स्थानीय मुख्य जातजातिका जातजातिका विशेषता र दसैं, तिहार, माघे सङ्क्रान्ति, छठ, होली, सोनाम ल्होसार, साकेला-उँधौली, उँधौलीको परिचय र दिन र महत्त्व बताउन</p> <p>१०. अशक्त अपाङ्गता भएका र ज्येष्ठ नागरिकको परिचय दिन, विवरण सङ्कलन गर्न,</p> <p>११. अशक्त अपाङ्गता भएका र ज्येष्ठ नागरिकको सम्मान गर्न तथा सहयोगको आवश्यकत र महत्त्व भन्न ।</p>	<p>कुलुङ, थुलङ, दुमी) र लिपिको परिचय दिन, महत्त्व बताउन</p> <p>२. उक्त जाति भाषा र लिपिको संरक्षणका उपाय बताउन ।</p> <p>३. नैतिक शिक्षा, मानवतावादी शिक्षा र सदाचार शिक्षाको परिचय दिन तथा आवश्यकता र महत्त्व बताउन ।</p> <p>४. कटारी नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने मुख्य जाति (क्षेत्री, ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार राईलगायतका जातिको मुख्य संस्कार) जस्तै : जन्म, न्वारन, उपनयन, विवाह, मृत्यु र पितृको संझना गर्ने) को परिचय दिन तथा प्रक्रिया र महत्त्व बताउन</p>
स्वास्थ्य र सफाइ	<p>१२. अल्पपोषक खानेकुराको परिचय दिन र अल्पपोषक खानेकुराको प्रकार र बेफाइदा बताउन</p> <p>१३. अम्लीय र क्षारीय गुण भएको खानाको परिचय दिन, प्रकार र महत्त्व भन्न</p> <p>१४. फोहोरको परिचय दिन</p> <p>१५. फोहोरका प्रकार</p>	<p>१. योग, ध्यान र प्राणायामको परिचय दिन र महत्त्व बताउन र अभ्यास गर्न</p> <p>२. स्थानीय स्तरमा खेलिने मुख्य खेलहरूको परिचय दिन ।</p> <p>३. स्थानीयस्तरमा खेलिने खेलमा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा उत्कृष्ट प्रदर्शनी खेलाडीहरू सामान्य</p>	<p>५. हावा, पानी, माटो, ध्वनि र प्रकाश प्रदूषणको परिचय दिन</p> <p>६. हावा, पानी, माटो, ध्वनि र प्रकाश प्रदूषणको कारण र असर बताउन र उक्त फोहोरको न्यूनीकरण गर्ने उपाय भन्न</p> <p>७. प्रदूषणले स्वास्थ्यमा पार्ने प्रभाव र</p>

विषय क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
	छुट्याउन, फोहोरको व्यवस्थापन गर्न र सरसफाइका तरिका बताउन १६. सामुदायिक प्रदूषणको परिचय दिन, यसको कारण बताउन र व्यवस्थापनका उपाय भन्न	परिचय दिने ४. स्थानीय खेलहरूको परिचय दिन र खेल्ने विधि बताउन तथा स्थानीय खेलको अभ्यास गर्न ५. बाल समूहको परिचय दिन, महत्त्व बताउन, बाल समूह गठनको प्रक्रिया भन्न र बाल समूह परिचालन गर्न	सावधानीका उपाय बताउन ८. सर्पदंशको परिचय दिन। ९. सर्पको टोकाइबाट बच्ने उपाय तथा सावधानीका उपाय बताउन र सर्पदंशको प्राथमिक उपचार गर्न
प्रकोप र वातावरण	१७. प्रकोप र विपत्को सामान्य परिचय दिन १८. प्रकोपका आधारभूत पक्ष र प्रकोप र विपत्को भिन्नता भन्न १९. वातावरणको परिचय दिन र महत्त्व बताउन २०. स्वच्छ हावाको परिचय दिन। २१. स्वच्छ हावाको मापदण्ड र महत्त्व बताउन २२. आवासीय फोहोर (घर, विद्यालय र समुदाय) को परिचय दिन र व्यवस्थापन (5R विधिबाट) गर्न	६. विपत्को परिचय दिन र अवस्था पहिचान गर्न ७. विपत् र प्रकोपको भिन्नता छुट्याउन ८. विभिन्न प्रकारका प्रकोप तथा विपत् (जस्तै: भूकम्प, बाढी पहिरो, खडेरी, आगलागी, लु लाग्ने, शीतलहर, हावाहुरी, प्रकोप र विपत्को सामान्य परिचय दिन ९. प्रकोपका आधारभूत पक्ष र प्रकोप र विपत्को भिन्नता भन्न। १०. वातावरणको परिचय दिन र महत्त्व बताउन ११. स्वच्छ हावाको परिचय दिन १२. स्वच्छ हावाको मापदण्ड र महत्त्व बताउन १३. आवासीय फोहोर (घर, विद्यालय र समुदाय) को परिचय दिन र व्यवस्थापन (5R विधिबाट) गर्न। गर्न	१. हरित विद्यालयको परिचय दिन, अवधाना बताउन र हरित विद्यालयका आधारभूत पक्ष भन्न २. हरित विद्यालयको अवधारणलाई सिकाइको रूपमा अभ्यास गर्न ३. क्लबको निर्माण तथा परिचालन गर्न ४. विभिन्न प्रकारका प्रकोप तथा विपत्बाट बच्न सावधानीका उपाय तथा जोखिम न्यूनीकरणका उपाय बताउन ५. विपत् न्यूनीकरणमा विद्यालय र समुदायको भूमिका बताउन ६. इ-फोहोरको परिचय दिन, प्रकार छुट्याउन र व्यवस्थापनका उपाय भन्न
	२३. स्थानीय र परम्परागत पेसाको परिचय दिन र	१. श्रमको परिचय दिन, महत्त्व बताउन	७. पशुपालनको परिचय दिन र महत्त्व बताउन

विषय क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	<p>महत्त्व बताउन</p> <p>२४. स्थानीय प्रविधिको परिचय दिन र महत्त्व बताउन र प्रवर्धन गर्न</p> <p>२५. रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिको परिचय दिन, महत्त्व बताउन र संरक्षणका उपाय भन्न</p> <p>२६. विभिन्न प्रकारका रैथाने ज्ञान सिप (जस्तै : टपरी गाँस्ने, बात्ती काटने, जनै बनाउने)को अभ्यास गर्न</p> <p>२७. वेतबाँस, काठ, माटाबाट बन्ने सामग्रीको परिचय दिन र महत्त्व बताउन</p> <p>२८. ग्रामीण पर्यटन र होम स्टेको परिचय दिन र महत्त्व बताउन।</p> <p>२९. परम्परागत कृषि औजार (जस्तै : हलो जुवा, कुटो कोदालो) र प्रविधि (ढिकी जाँतो, कोल) को सामान्य परिचय दिन, महत्त्व बताउन र संरक्षणका उपाय भन्न</p>	<p>२. श्रम गर्ने बानीको विकास गर्न र श्रमको सम्मान गर्न</p> <p>३. फलफूल, तरकारीको परिचय दिन, महत्त्व बताउन र उपयोगिता भन्न</p> <p>४. नगदेबाली (जस्तै: धान, मकै, गहुँ, कोदो) को सामान्य परिचय दिन</p> <p>५. नगदेबालीहरूको उत्पादन र बजारीकरण गर्ने तरिका बताउन</p> <p>६. रैथाने र लोपोन्मुख बालीको परिचय दिन</p> <p>७. रैथाने बालीहरूको महत्त्व बताउन र संरक्षणका उपाय भन्न</p> <p>८. केही महत्त्वमूर्ण जडीबुटी (जस्तै : कुरिलो, असुरो, चिराइतो, रुदिलो, घोडताप्रे, अमला, हरो, बरो, टिमु, निम, एलोभेरा, सुनाखरी, पिप्ला)को परिचय दिन, महत्त्व बताउन र संरक्षणका उपाय भन्न र उत्पादनसमेत गर्न</p>	<p>८. पशुपालनको आधुनिकीकरणका तरिका भन्न</p> <p>९. गाई, भैंसी, बङ्गुर, बाखा, कुखुरा, हाँस पालनका तरिका बताउन।</p> <p>१०. रैथाने बाली (जस्तै : अदुवा, बेसार, फापर, फिलुङ्गे, काबुन, गहत, जुनेलो, च्याउ, अकबरे खोर्सानी)को उत्पादन गर्ने तरिका भन्न</p> <p>११. रैथाने बालीको संरक्षण तथा बजारीकरणका उपाय भन्न</p> <p>१२. आदिवासी (दनुवार) को रैथाने ज्ञान र सिपको परिचय दिन र महत्त्व बताउन</p> <p>१३. फलफूल खेती (जस्तै : सुन्तला, आँप) गर्ने तरिका बताउन</p> <p>१४. फलफूल खेती महत्त्व र बजारीकरण गर्ने उपाय भन्न</p>

द. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

तालिका ५

आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

क्षेत्र	कक्षा-६	कक्षा-७	कक्षा-८
१. कटारी परिचय	<ul style="list-style-type: none"> कटारी नगरपालिकाको परिचय कटारी नगरपालिका र यसअन्तर्गतका मुख्य ठाउँको नक्साङ्कन कटारी नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा कटारी नगरपालिकाको जातिगत परिचय र विवरण नगरपालिकाको शैक्षिक संस्थाको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> कटारीको सार्वजनिक स्थलको परिचय र संरक्षण कटारी नगरपालिका प्राकृतिक स्रोत र सम्पदाको परिचय प्राकृतिक स्रोत र साधनको परिचय र महत्त्व कटारीको वडागत विशेषता नगर सभाको गठन र काम कर्तव्य 	<ul style="list-style-type: none"> लोपोन्मुख जातिको परिचय र संरक्षण नगर कार्यपालिका गठन र कार्यक्षेत्र नगर न्यायिक समितिको गठन र कार्य क्षेत्र, कटारी नगरपालिकाको नक्साङ्कन र विभिन्न ठाउँ, कटारीका पर्यटकीय स्थलको परिचय र महत्त्व, संरक्षण नागरिक अधिकारको परिचय, नागरिकको कर्तव्य नैतिक शिक्षाको परिचय र महत्त्व
२. संस्कार र संस्कृति	<ul style="list-style-type: none"> संस्कारको परिचय छठ पर्वको परिचय होली(फगुवा) पर्वको परिचय, ल्होसार पर्वको परिचय, स्थानीय पहिरन तथा वेशभूषाको परिचय र प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोक सङ्गीतको परिचय र महत्त्व, स्थानीय प्रचलित प्रमुख संस्कार जातजातिका विशेषता र मुख्य चाडपर्वहरूको परिचय अशक्त अपाङ्गता भएका र ज्येष्ठ नागरिकको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय भाषा र लिपिको परिचय र महत्त्व नैतिक शिक्षा र मानवतावादी शिक्षार सदाचार शिक्षाको परिचय जातजातिका संस्कारको परिचय
३. स्वास्थ्य र सफाइ	<ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक खानेकुराको परिचय अम्लीय र क्षारीय गुण भएका खाना फोहोरको परिचय र 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यानको परिचय खेल र खेलाडी स्थानीय खेलहरू बाल समूहको परिचय र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> प्रदूषणको परिचय, प्रकार र न्यूनीकरणका उपाय प्रदूषणको प्रभाव सर्पदंशको परिचयको सावधानी

क्षेत्र	कक्षा-६	कक्षा-७	कक्षा-८
	व्यवस्थापन • समुदायिक प्रदूषणको परिचय		
४. प्रकोप र वातावरण	• प्रकोप र विपत् परिचय • वातावरणको परिचय र महत्त्व • स्वच्छ हावाको परिचय, • आवासीय फोहोरको परिचय	• विपत्को परिचय, प्रकार र सावधानी • बाल बगैँचाको परिचय र महत्त्व • प्रकोप नक्साङ्कनको परिचय	• हरित विद्यालयको परिचय • हरित विद्यालय र सिकाइ • प्रकोप र विपत् जोखिम न्यूनीकरणका उपाय • इ-फोहोरको परिचय
५. पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	• स्थानीय र परम्परागत पेसा र प्रविधिको परिचय र महत्त्व • रैथाने ज्ञान, सिपको परिचय र अभ्यास • ग्रामीण पर्यटनको परिचय र महत्त्व • परम्परागत कृषि औजारको परिचय र संरक्षण	• श्रमको परिचय र महत्त्व • फलफूल, तरकारी खेतीको परिचय • स्थानीय नगदे तथा रैथाने बालीको परिचय, सम्भावना र बजारीकरण • जडीबुटीको परिचय, महत्त्व, उत्पादन र संरक्षण	• पशुपक्षी पालनको परिचय र महत्त्व • पशुपालनको आधुनिकीकरण, • रैथाने बालीको उत्पादन, बजारीकरण र संरक्षण • फलफूल खेतीको परिचय र महत्त्व

९. विषयक्षेत्रअनुसार अनुमानित कार्यघण्टा

कक्षा ६-८ सम्म पठनपाठन गर्नका लागि विकास गरिएको स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम हाम्रो कटारीको विषयवस्तुको क्षेत्रगत अनुमानित वार्षिक कार्यघण्टा तपसिलबमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६

आधारभूत तह (कक्षा ६-८) को विषयवस्तुको क्षेत्रगत वार्षिक कार्यघण्टा

क्र. सं.	विषयवस्तुको क्षेत्र	वार्षिक कार्यघण्टा		
		कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	कटारी परिचय	१४	१४	१४
२	संस्कार संस्कृति	१०	१०	१०
३	स्वास्थ्य र सफाइ	१२	१२	१२
४	प्रकोप र वातावरण	१२	१२	१२
५	पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	१६	१६	१६
	जम्मा	६४	६४	६४

१०. विषयवस्तुको क्षेत्र तथा क्रम, (कक्षा ६-८) र तिनको विस्तृतीकरण

कक्षा ६

तालिका ७

आधारभूत तह कक्षा ६ को विषयवस्तुको क्षेत्र, क्रम र तिनको विस्तृतीकरण

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१. कटारी परिचय	<ul style="list-style-type: none"> कटारी नगरपालिकाको परिचय कटारी नगरपालिका र यसअन्तर्गतका मुख्य ठाउँको नक्साङ्कन कटारी नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा कटारी नगरपालिकाको जातिगत परिचय र विवरण नगरपालिकाको शैक्षिक संस्थाको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> कटारी नगरपालिकाको परिचय, विशेषता, भौगोलिक अवस्था कटारी नगरपालिकाको साँध सिमाना, वडागत र मुख्य मुख्य ठाउँको नक्साङ्कन कटारी नगरपालिका र वडा कार्यालयबाट प्रवाह हुने सेवा, ब्राह्मण क्षेत्री, दनुवार, मगर, तामाङ, राई र अन्य जातिको सामान्य परिचय र विवरण नगरपालिकाभित्र रहेका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको विवरण 	<ul style="list-style-type: none"> कटारी नगरपालिकाको बनावट के कस्तो छ, साविकका कुन कुन गाविस मिलेर यो नगरपालिका बनेको हो? कटारी शब्दको शाब्दिक अर्थ के हो ? लगायका प्रश्न विद्यार्थीलाई सोधेर उनीहरूका उत्तर कालो/सेतो पाटीमा टिप्ने कटारी नगरपालिकाको बनावट, भौगोलिक अवस्था, विशेषता यसको साँधसिमाना र यहाँ बसोबास गर्ने जातजातिको बारेमा विद्यार्थीलाई समूहगत छलफल गर्न लगाइ प्रश्नको उत्तर पहिचान गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने। विद्यार्थीले दिएको उत्तर दिए पछि शिक्षकले आवश्यकताअनुसार पृष्ठपोषण दिने कटारी नगरपालिकाको नक्सा प्रदर्शन गरी वडागत र नगरपालिकाको साँधसिमानाको बारेमा बताउने विद्यार्थीलाई कटारी नगरपालिकाको नक्सा बनाएर साँध सिमाना र नगरपालिकाभित्रका महत्त्वपूर्ण स्थान नक्सामा भर्न अभ्यास गराउने पालिकाबाट प्राप्त गर्न सकिने विभिन्न सेवाबारे बताउँदै सोको सूची तयार पार्न लगाउने पालिकाको स्थलगत अवलोकन भ्रमण गराउने कटारी नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने ब्राह्मण क्षेत्री, दनुवार, मगर, तामाङ, राई लगायतका जातिको जातिगत विवरणसहित सामान्य 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीको सिकाइ मूल्याङ्कन गर्नका लागि कक्षाकार्य तथा गृहकार्य गर्न लगाउने। यसका लागि शिक्षकले स्वीकृत भिडअनुसारका बहुवैकल्पिक, अति छोटो, छोटो तथा लामा प्रश्न सोध्न सकिने छ। विद्यार्थीलाई निम्नअनुसारका प्रश्नहरू सोध्न सकिने छ <ul style="list-style-type: none"> कटारी नगरपालिकाको छोटो परिचय दिनुहोस्। कटारीमा बसोबास गर्ने विभिन्न 	१४

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ उदयश्री बहुमुखी कम्याम्पसको परिचय 	<p>परिचय चित्र, ग्राफ, चार्ट तथा पावरपोइन्ट स्लाइडको प्रयोग गरी परिचय दिने</p> <ul style="list-style-type: none"> • नगरपालिकाभित्र रहेका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको विवरण र विशेषता ग्राफ र तालिका बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्ने • उदयश्री बहुमुखी कम्याम्पसको स्थापना, योगदान र महत्त्वको बारेमा चित्र, चार्ट तथा स्लाइडसमेतको प्रयोग गरि बताउने। . 	<p>जातजातिको विवरण ग्राफ वा तालिकामा प्रस्तुत गर्नुहोस्।</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ कटारी नगरपालिकाकट नक्सा बनाई वडागत सिमाना छुट्याएर नगरपालिकाको पूर्व, पश्चिम, उत्तर र दक्षिणको सिमानामा रहेका स्थानीय तहको नाम उक्त नक्सामा भर्नुहोस्। ▪ पालिकाबाट प्राप्त गर्न सकिने सेवालाई बुँदागत रूपमा टिपोट गर्नुहोस्। 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
२. संस्कार र संस्कृति	<ul style="list-style-type: none"> संस्कारको परिचय छठ पर्वको परिचय होलल (फगुवा) पर्वको परिचय लहोसार पर्वको परिचय स्थानीय पहिरन तथा वेशभूषाको परिचय र प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> संस्कारको परिचय, महत्त्व र सम्मान छठ पर्वको परिचय र महत्त्व होलि (फगुवा) पर्वको परिचय र महत्त्व लहोसार पर्वको परिचय र महत्त्व, कटारी नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने मुख्य जाति (क्षेत्री, ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार, राई लगायत) को पहिरन तथा वेशभूषाको परिचय, प्रयोग र महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई उनीहरूको परिवार र समुदायको संस्कारको बारेमा प्रश्न गरी कालो/सेतो पाटीमा टिपोट गर्ने कटारीमा बसोबास गर्ने विभिन्न जाति (मुख्य गरी विद्यालय रहेको समुदाय) बारेमा पावरपोइन्ट स्लाइडसमेतको प्रयोग गरी शिक्षकले परिचय, महत्त्व र संस्कारको सम्मान गर्नु पर्ने कारणको बारेमा बताउने श्रव्यदृश्य साधनको समेत प्रयोग गरी छठ पर्वको परिचय दिने र महत्त्वको बारेमा समूहगत छलफल गराउने विद्यार्थीलाई समूहमा विभाजन गरी होली पर्वको परिचय, होलीको महत्त्व, लहोसारको परिचय, लहोसारको महत्त्वसम्बन्धी पाठ्यपुस्तक, युट्युब भिडियो, चित्रहरू, पाठपत्र, लेखहरू अध्ययन गर्न लगाउने जिक्स विधिको प्रयोग गरी होली (फगुवा) पर्व र लहोसार परिचय र महत्त्वको बारेमा समूहगत छलफल गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाई शिक्षकले पृष्ठपोषण दिने कटारी नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने मुख्य जाति (क्षेत्री ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार, राई लगायत)को पहिरन तथा वेशभूषासम्बन्धी परिचय दिन Flipped Learning विधिको प्रयोग गरी अध्यापन गराउने। यसका लागि उक्त जातिको पहिरन र वेशभूषासम्बन्धी युट्युब भिडियो शिक्षकले खोजेर वा बनाएर विद्यार्थी कक्षामा पाठ अध्यापन गराउनुभन्दा पहिले नै भिडियोको लिङ्क उनीहरूलाई पठाउने र भिडियो हेरेर उक्त भिडियो देखाएको विषयवस्तुको बारेमा बुझ्नेका र नबुझ्नेका विषय टिपोट गरेर आउन भन्ने विद्यार्थीलाई उनीहरूले भिडियो हेरी बुझ्नेका र नबुझ्नेका विषयमा प्रस्तुत गर्न लगाई शिक्षकले आवश्यकताअनुसार पृष्ठपोषण दिएर थप प्रस्ट गरिदिने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई अनुसूची -२ बमोजिमका बहुवैकल्पिक, अति छोटो, छोटो तथा लामा प्रश्न तथा अनुसूची - १ बमोजिमका परियोजना कार्य गराएर मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ । निम्नअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने: <ul style="list-style-type: none"> होली पर्व र लहोसार पर्वका बिचमा भएको समानता र फरक लेखुहोस्। होली पर्व र लहोसार पर्व कुन कुन समुदायले कसरी बनाउने गर्छन्, लेखुहोस् । क्षेत्री ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार, राई जातिले लगाउने 	१०

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई आआफ्नो जातजातिको पहिरन लगाउन प्रोत्साहन गर्ने। जातिगत पहिरन र वेशभूषाको महत्त्व र यसको संरक्षका बारेमा कक्षामा छलफलसमेत गराई शिक्षकले बताउने। 	<p>जातिगत पहिरनको सूची बनाउनुहोस्।</p> <ul style="list-style-type: none"> क्षेत्री ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार, राई जातिले को लगाउने जातिगत पहिरनको तस्बिर सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस्। 	
३. स्वास्थ्य र सफाइ	<ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक खानेकुराको परिचय अम्लीय र क्षारीय गुण भएको खाना, फोहोरको परिचय र व्यवस्थापन, समुदायिक प्रदूषणको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक खानेकुराको परिचय, प्रकार र बेफाइदा, अम्लीय र क्षारीय गुण भएको खानाको परिचय, प्रकार र महत्त्व फोहोरको परिचय, प्रकार, फोहोर व्यवस्थापन र सरसफाइका तरिका 	<ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक खानेकुराको परिचय, प्रकार र बेफाइदाको बारेमा कक्षामा प्रश्नोत्तर गर्ने अल्पपोषक खानेकुराका नमुना कक्षामा प्रस्तुत गर्ने र चिह्न लगाउने विद्यार्थीलाई अल्पपोषक खानेकुरा र स्वच्छ खानाका चित्रहरू तथा नमुना सङ्कलन लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्ने लगाउने अम्लीय र क्षारीय गुण भएको खानाको परिचय, प्रकार र महत्त्वको बारेमा शिक्षकले पावर प्वाइन्ट स्लाइड बनाएर कक्षामा प्रस्तुत गरी छलफल समेत गराउने विद्यार्थीलाई अम्लीय र क्षारीय खानाका नमुना सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेन लगाउने विद्यार्थीलाई उनीहरूको घरबाट के कस्ता फोहोर निस्कन्छन् र उक्त फोहोरको व्यवस्थापन कसरी गरिन्छ भन्नेबारेमा प्रश्नोत्तर गर्ने उक्त कार्य गर्दा शिक्षकले कक्षामा सोच-जोडा-साझा (Think-Pair-Share) विधिको प्रयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी सिकाइ मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने। अल्पपोषक खानेकुराको परिचय दिई यसबाट स्वास्थ्यमा हुने हानि नोक्सानीको सूची बनाउनुहोस्। अम्लीय गुण र क्षारीय गुण भएका खानाको फरक छुट्याउनुहोस्। तपाईंको समुदायमा हुने प्रदूषण र यसको 	१२

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक प्रदूषणको परिचय, कारण र व्यवस्थापनका उपाय 	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक प्रदूषणको परिचय, कारण र व्यवस्थापनका उपायका बारेमा कक्षमा उदाहरणसहित चर्चा गर्ने सामुदायिक प्रदूषणका स्रोत हावाप्रदूषण (धुवाँ, धुलो, ग्यास), पानी प्रदूषण (फोहोर, रसायन मिसिनु), माटो प्रदूषण (प्लास्टिक, रासायनिक मल), ध्वनि प्रदूषण (अत्यधिक आवाज) को कारण र व्यवस्थापनका बारेमा कक्षमा जिक्स विधि अपनाएर समूहगत छलफल गराई प्रस्तुत गर्ने लगाउने। सामुदायिक प्रदूषणको कारण र प्रदूषण न्यूनीकरणका लागि समुदाय र नगरपालिकाले खेलेको र खेल्नुपर्ने भूमिकाको बारेमा कक्षमा छलफल गराउने सामुदायिक प्रदूषण व्यवस्थापन गर्न समस्या समाधान विधिको प्रयोग समाधानका व्यावहारिक उपाय पहिचान गरी कक्षमा प्रस्तुत गर्न लगाउने सामुदायिक प्रदूषणको बारेमा युट्युब भिडियो कक्षमा प्रदर्शन गरी प्रदूषण न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्ने उपायहरूको बारेमा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> व्यवस्थापन गर्ने अभ्यासबारे उदाहरणसहित लेखुहोस् । सामुदायिक प्रदूषणको व्यवस्थापनमा भइरहेको अभ्यासमा के कस्तो सुधार गरी प्रभावकारी कार्य गर्न सकिन्छ, लेखुहोस् । 	
४. प्रकोप र वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> प्रकोप र विपत् परिचय वातावरणको परिचय र महत्त्व स्वच्छ हावाको परिचय आवासीय फोहोरको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> प्रकोप र विपत्को सामान्य परिचय, प्रकोपका आधारभूत पक्ष, प्रकोप र विपत्को भिन्नता वातावरणको परिचय र महत्त्व स्वच्छ हावाको परिचय, महत्त्व र मापदण्ड 	<ul style="list-style-type: none"> प्रकोपका विभिन्न प्रकारको बारेमा युट्युब भिडियोको लिङ्क विद्यार्थीलाई सेयर गरी भिडियो हेरेर आइ कक्षमा प्रश्नोत्तर गर्दै Flipped Learning विधिको प्रयोग गरी अध्यापन गराउने प्रकोप र विपत्को सामान्य परिचय दिने प्रकोप र विपत्को समानता र भिन्नताको बारेमा छलफल गराउने प्रकोपका आधारभूत पक्षको बारेमा पावरपोइन्ट स्लाइड तयार गरी कक्षमा अन्तर्क्रियात्मक विधिको माध्यमबाट अध्यापन गराउने KWL विधि (Know-Want-Learn) को प्रयोग गरी वातावरण 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने र अनुसूची १अनुसारका परियोजना कार्यहरू गर्न लगाउने प्रकोप र विपत्को भिन्नता लेखुहोस् । प्रकोपका आधारभूत पक्षको सूची बनाउनुहोस् । 	१२

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आवासीय फोहोर (घर, विद्यालय र समुदाय) को परिचय र व्यवस्थापन (5R विधि) 	<p>परिचय र महत्त्वको बारेमा शिक्षण सिकाइ कार्य गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई उनीहरूको समुदाय र विद्यालयको वातावरणको अवस्थाको बारेमा समूहगत रूपमा छलफल गरी प्रस्तुत गर्ने लगाउने स्वच्छ हावाको परिचय, हावा प्रदूषणका स्रोतहरूको बारेमा शिक्षकले बताउने स्वच्छ हावाको महत्त्वको बारेमा कक्षामा अन्तर्क्रिया गराउने स्वच्छ हावाको मापदण्डकोबारेमा थप जानकारीका लागि कक्षामा स्वच्छ हावाको मापदण्डसम्बन्धी वेवसाइट (https://www.iqair.com/nepal) खोलेर थप छलफल तथा अन्तर्क्रिया गराउने विद्यार्थीलाई उनीहरूको घर, विद्यालय र समुदायबाट के कस्ता फोहोर निस्कन्छन् र उक्त फोहोरको व्यवस्थापन कसरी गरिन्छ भन्ने बारेमा प्रश्नोत्तर गर्ने उक्त कार्य गर्दा शिक्षकले कक्षामा सोच-जोडा-साझा (Think-Pair-Share) विधिको प्रयोग गर्ने फोहोर व्यवस्थापन तथा सरसफाइ गर्न 5 R (Refuse- Reduce- Reuse-Repurpose -Recycle) विधिको के कसरी प्रयोग गर्न पर्छ भन्ने बारेमा विद्यार्थीलाई जिक्स विधिको प्रयोग गरी अभ्यास गर्न लगाउने घर, समुदाय तथा विद्यालयबाट निस्कने फोहोरबाट हुने सामुदायिक प्रदूषणको परिचय, कारण र व्यवस्थापनका उपायको बारेमा कक्षामा समूहगत छलफल गराई प्रस्तुत गर्न लगाउने घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोर व्यवस्थापन गर्न समस्या समाधा विधिको अवलम्बन गरी योजना बनाएर सरसफाइ गर्न विद्यार्थीलाई सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> वातावरणको भनेको के हो? यसको के महत्त्व छ? PM2.5 (Particulate Matter 2.5) भनेको के हो? AQI स्तरको आधारमा राम्रो, मध्यम, संवेदनशील, खराब, धेरै खराब, खतरनाक हावाको मापदण्ड लेखुहोस्। तपाईंको समुदायमा हुने प्रदूषण र यसको व्यवस्थापन गर्ने अभ्यासबारे उदाहरणसहित लेखुहोस् । तपाईंको समुदायबाट निसक्ने फोहोर व्यवस्थापन गर्न 5 R को प्रयोग कसरो गर्न सकिन्छ उदाहरणसहित लेखुहोस्। 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> अन्तमा शिक्षकले घर, विद्यालय र समुदायबाट निस्कने फोहोरको व्यवस्थापन गर्ने उपायको बारेमा बताउने 		
५. पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय र परम्परागत पेसा र प्रविधिको परिचय र महत्त्व रैथाने ज्ञान, सिपको परिचय र अभ्यास ग्रामीण पर्यटनको परिचय र महत्त्व परम्परागत कृषि औजारको परिचय र संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय र परम्परागत पेसाको परिचय र महत्त्व स्थानीय प्रविधिको परिचय र महत्त्व रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिको परिचय, महत्त्व र संरक्षण विभिन्न प्रकारका रैथाने ज्ञान, सिप (जस्तै : टपरी गाँस्ने, बात्ती काटने, जनै बनाउने)को अभ्यास, बेतबाँस, काठ, माटाबाट बन्ने सामग्रीको परिचय र महत्त्व, ग्रामीण पर्यटन र होम स्टेको परिचय र महत्त्व, परम्परागत कृषि औजार (जस्तै : हलो, जुवा, कुटो कोदालो) 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई उनीहरूको समुदायमा के कस्ता स्थानीय र परम्परागत पेसाहरू छन् सोच-जोडा-साझा (Think-Pair-Share) विधिको प्रयोग गरी पृष्ठपोषण दिने स्थानीय तथा परम्परागत पेसाहरूको चित्र, पोस्टर तथा भिडियो प्रदर्शन गरी उक्त पेसाको र महत्त्वको बारेमा बताउने स्थानीय प्रविधिको चित्र, पोस्टर र भिडियो कक्षामा प्रदर्शन गरी छलफल गराउने स्थानीय प्रविधिको के महत्त्व रहेको छ र उक्त प्रविधिको प्रवर्धन किन र कसरी गर्नु पर्छ भन्ने बारेमा विद्यार्थीलाई समूहगत रूपमा खोज तथा अन्वेषण गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने विद्यार्थीले गर्ने खोज तथा अन्वेषण कार्यमा शिक्षकले सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीको प्रस्तुति पश्चात् शिक्षकले पृष्ठपोषणहत स्थानीय प्रविधिको महत्त्व र प्रवर्धन गर्ने जुक्तिका बारेमा बताउने रैथाने ज्ञान, सिप र प्रविधिको परिचय र महत्त्व र संरक्षण गर्ने तरिकाका बारेमा विद्यार्थीलाई परियोजना कार्य र क्षेत्र भ्रमण विधिको प्रयोग गरी अध्यापन गराउने कक्षामा टपरी गाँस्ने, बात्ती काटने, जनै बनाउने जस्ता कार्यको अभ्यास गराउने बेतबाँस, काठ, माटाबाट बन्ने सामग्रीको चित्र, पोस्टर तथा भिडियोसहितको प्रयोग गरी Flipped Learning विधि उक्त कार्य तथा पेसाको परिचय दिने र महत्त्व बताउने क्षेत्र भ्रमण र परियोजना कार्य विधिको प्रयोग गरी विद्यार्थीलाई 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची १को प्रिड अनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने र अनुसूची २ अनुसारका परियोजना कार्य गर्न लगाउने स्थानीय र परम्परागत पेसाको परिचय दिनुहोस्। स्थानीय प्रविधिको प्रवर्धन गर्ने उपाय कारणसहित लेख्नुहोस्। रैथाने ज्ञान सिप भनेको के हो उदाहरणसहित लेख्नुहोस्। टपरी, बात्ती, जनै, हलो, जाँतो, ढिकी, जुवा, कुटो र कोदालोको चित्र बनाएर वा सङ्कलन गरेर कक्षाकोठाको भित्तामा टाँस्नुहोस्। बेतबाँस, काठ, माटाबाट बन्ने सामग्रीको महत्त्व लेख्नुहोस्। 	१६

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		र प्रविधि (ढिकी जाँतो, कोल)को सामान्य परिचय, महत्त्व र संरक्षणका उपाय	<p>ग्रामीण पर्यटन र होमस्टेको परिचय तथा महत्त्वको बारेमा अध्यापन गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ परम्परागत कृषि औजार (जस्तै : हलो, जुवा, कुटो कोदालो) को चित्र तथा भिडियो कक्षामा प्रस्तुत गरी उक्त सामग्रीको परिचय र महत्त्वको बारेमा बताउने ▪ विद्यार्थीलाई हलो, जुवा, कुटो, कोदालोको चित्र र हलो र जुवाको नमुना बनाएर कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ▪ स्थानीय प्रविधि ढिकी जाँतो, कोलको चित्र, पोस्टर र भिडियो प्रदर्शन गरी उक्त सामग्री परिचय, महत्त्वका बारेमा बताउने ▪ स्थानीय प्रविधिको संरक्षण गर्ने बारेमा विद्यार्थीसँग अन्तर्क्रिया गरी संरक्षणका उपाय पहिचान गर्ने गराउने ▪ शिक्षकले पावरपोइन्ट स्लाइडसमेतको प्रयोग गरी विद्यार्थीलाई परम्परागत कृषि औजार र स्थानीय प्रविधिको परिचय र महत्त्वको बारेमा थप स्पष्ट पार्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ग्रामीण पर्यटन र होमस्टेको अन्तर्सम्बन्ध विश्लेषण गर्नुहोस् । 	

कक्षा ७ विषयवस्तुको क्षेत्र, क्रम र विस्तृतीकरण

तालिका ८

आधारभूत तह कक्षा ७ को विषयवस्तुको क्षेत्रक्रम र तिनको विस्तृतीकरण

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१. कटारी परिचय	<ul style="list-style-type: none"> कटारीको सार्वजनिक स्थलको परिचय र संरक्षण कटारी नगरपालिका प्राकृतिक स्रोत र सम्पदाको परिचय, प्राकृतिक स्रोत र साधनको परिचय र महत्त्व, कटारीको वडागत विशेषता नगर सभाको गठन र काम कर्तव्य 	<ul style="list-style-type: none"> मठ,मन्दिर,मस्जिद, पार्क,विद्यालय,हाट, बजार,सडक,धर्मशाला को परिचय र संरक्षण वन जङ्गल, सामुदायिक वन, गिटी बालुवा, चुनढुङ्गा, नदीनाला, चुरे भावर र सिमसार क्षेत्रको परिचय,महत्त्व र संरक्षण कमला, तावाखोला, ककरु खोला, मरुवा खोलाको परिचय, चुरेक्षेत्रको र सिमसार क्षेत्रको परिचय, महत्त्व र संरक्षण, कटारीको वडागत क्षेत्रको मुख्य 	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षकले यो एकाइको अध्यापन गराउँदा अनुसूची (१ मा उल्लिखित शिक्षण सिकाइ विधिको प्रयोग गरी विषयवस्तुको बारेमा पावरपोइन्ट स्लाइड र पाठपत्रहरू बनाएर चित्र, पोस्टर, भिडियो, पाठपत्रलगायतका शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग गरी यथाशक्य विद्यार्थी केन्द्रित विधिको प्रयोग गरी कक्षा शिक्षण गर्ने। कक्षा शिक्षण गर्दा विषयवस्तुको प्रकृति हेरी तपसिलका कार्यकलापलाई सिकाइको अभिन्न अङ्ग बनाउने । स्थल अवलोकनको (Field Visit) का लागि नजिकैको मन्दिर, पार्क र बजारमा भ्रमण गराएर प्रत्यक्ष अनुभव गराउने समूह कार्य: विद्यार्थीलाई मठ, मन्दिर, मस्जिद, पार्क, विद्यालय, हाट, बजार, सडक, धर्मशालाको (एक स्थान दिई पोस्टर तथा चित्र बनाउन लगाउने भूमिका अभिनय (Role Play): “हामी कसरी सार्वजनिक स्थलको संरक्षण गर्न सक्छौं?” चित्र बनाउने: विद्यार्थीले आफ्नो मनपर्ने स्थानको चित्र बनाउने सफा अभियान: विद्यालय वा नजिकको सार्वजनिक स्थल सफा गर्ने अभियानमा विद्यार्थीलाई सहभागी गराउने समूह छलफल: “वन किन महत्त्वपूर्ण छ?” पहिचान गरी प्रस्तुत गर्ने लगाइ पृष्ठपोषण दिने परियोजना कार्य: विद्यार्थीले नजिकको वन वा स्रोतबारे जानकारी सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने लगाउने। भिडियो र चित्र र वन 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना पत्र सोध्ने र अनुसूची १ अनुसारका परियोजना कार्य गर्न लगाउने तपाईं बसोबास गरेको वडाको नक्सा बनाएर उक्त नक्सामा,मन्दिर, पार्क,विद्यालय,हाट, बजार, सडक भर्नुहोस्। प्राकृतिक स्रोत र सम्पदाको किन के महत्त्व छ? प्राकृतिक सम्पदालाई किन 	१४

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<p>विशेषता,</p> <ul style="list-style-type: none"> नगर सभाको परिचय, गठन प्रक्रिया र नगरसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार 	<p>विनाश र संरक्षणसम्बन्धी कक्षामा भिडियो प्रदर्शन गरी अन्तर्क्रिया गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> रुख रोप्ने कार्यक्रम: विद्यालय परिसरमा वृक्षरोपण कार्य गर्न विद्यार्थीलाई सहभागी गराउने पोस्टर प्रतियोगिता: "प्राकृतिक स्रोत बचाऔं" विषयमा पोस्टर बनाउन लगाइ पृष्ठपोषण दिने नक्सा कार्य: विद्यार्थीलाई कटारीको नक्सा बनाएर उक्त नक्सामा कमला, तावाखोला, ककरु खोला, मरुवा खोला देखाउन लगाउने स्थानीय व्यक्तिसँग अन्तर्वार्ता: खोलाको इतिहास र प्रयोगबारे स्थानीय व्यक्तिसँग अन्तर्वार्ता लिएर कक्षाका प्रस्तुत गर्न लगाउने कथा लेखन: "मेरो गाउँको खोला" शीर्षकमा कथा लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाई शिक्षकले पृष्ठपोषण दिने चित्र तथा भिडियो अवलोकन: चुरे र सिमसार क्षेत्रको अवलोकन भ्रमण गरी गराई प्रतिवेदन बनाएर कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने सन्देश लेखन: चुरे र सिमसार क्षेत्रका संरक्षणका लागि सन्देशमूलक नाराहरू लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने नक्सा बनाउने: कटारी नगरको वडागत नक्सा निर्माण गरी त्यहाँका महत्त्वपूर्ण खोला, मन्दिर, पर्यटकीय स्थल भर्न लगाउने समूह अनुसन्धान: प्रत्येक समूहले एउटा वडा अध्ययन गर्न लगाउने। अनुसन्धान गर्दा जनसङ्ख्या, सेवा र वडागत विशेषता जस्ता पक्ष समेट्न लगाउने। नमुना नगरसभा (Simulation): विद्यार्थीलाई मेयर, सदस्य बनाई नमुना बैठक सञ्चालन गर्न लगाउने। विद्यार्थीलाई नगर तथा वडा कार्यालयको भ्रमणसमेत गराई निम्नलिखित कार्य गर्न लगाउने: <p>क. भूमिका अभिनय: निर्णय प्रक्रिया</p>	<p>संरक्षण गर्नुपर्छ उदाहरणसहित लेख्नुहोस्।</p> <ul style="list-style-type: none"> "मेरो गाउँको खोला" शीर्षकमा कथा लेख्नुहोस्। चुरे र सिमसार क्षेत्रको संरक्षण गर्नका लागि चारओटा सन्देशमूलक नारा लेख्नुहोस्। तपाईं बसोबास गरेको वडाको चारओटा विशेषता लेख्नुहोस्। नगर सभाको मुख्य चारओटा कार्य लेख्नुहोस्। 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			ख. प्रश्नोत्तर सत्र: नगर सभाको काम, कर्तव्य सम्बन्धमा ग. चार्ट निर्माण: संरचना र जिम्मेवारी		
२. संस्कार र संस्कृति	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोक सङ्गीतको परिचय र महत्त्व स्थानीय प्रचलित प्रमुख संस्कार, जातजातिका विशेषता र मुख्य चाडपर्वहरूको परिचय अशक्त अपाङ्गता भएका र ज्येष्ठ नागरिकको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोक बाजा, लोकगीत र लोक नृत्यको परिचय र महत्त्व सङ्गीत र गायनको परिचय स्थानीय जातिका प्रचलित प्रमुख संस्कार, स्थानीय मुख्य जातजातिका जातजातिका विशेषता र दसैं, तिहार, माघे सङ्क्रान्ति, छठ, होली, सोनाम ल्होसार, साकेला-उँधौली, उँभौलीको परिचय र महत्त्व अशक्त अपाङ्गता भएका र ज्येष्ठ नागरिकको परिचय, विवरण, सम्मान र 	<ul style="list-style-type: none"> यस एकाइको अध्यापन गराउदा अनुसूची १ मा उल्लिखित शिक्षण सिकाइ विधिको प्रयोग गरी विषयवस्तुको बारेमा पावरपोइन्ट स्लाइड र पाठपत्रहरू बनाएर चित्र, पोस्टर, भिडियो, पाठपत्रलगायतका शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग गरी यथाशक्य विद्यार्थी केन्द्रित विधिको प्रयोग गरी कक्षा शिक्षण गर्ने। कक्षा शिक्षण गर्दा विषयवस्तुको प्रकृति हेरी तपसिलका कार्यकलापलाई सिकाइको अभिन्न अङ्ग बनाउने प्रत्यक्ष प्रदर्शन: स्थानीय कलाकारलाई बोलाएर लोकगीत र नृत्य देखाउने तथा गाउन र नाचन लगाउने भिडियो अवलोकन: विभिन्न लोक बाजा (मादल, सारङ्गी आदि) बजाउन सिकाउने गायन तथा नृत्य अभ्यास: स्थानीय कलाकारसमेतको सहयोगमा स्थानीय गीत तथा नृत्यको अभ्यास गर्न सिकाउने समूह प्रस्तुति: विद्यार्थीलाई समूहगत विभाजन गरी प्रत्येक समूहले एउटा लोक परम्पराको गीत तथा नृत्य अभ्यास गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने पोस्टर निर्माण: "हाम्रो लोक संस्कृति" शीर्षकमा पोस्टर तयार गर्न लगाउने समूह अनुसन्धान: आफू बसोबास गरेको समुदायमा रहेका प्रमुख र लोपोन्मुख जातिको जन्म, विवाह, मृत्यु संस्कारको बारेमा खोज अनुसन्धार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने भूमिका अभिनय: स्थानीय जातिको संस्कारको अभिनय गर्न लगाउने अन्तर्वार्ता: घरका अभिभावक वा ज्येष्ठ व्यक्तिसँग अन्तर्वार्ता लिएर उनीहरूको अनुभव सेयर गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने: <ol style="list-style-type: none"> तलका मध्ये कुन लोक बाजा हो? <ol style="list-style-type: none"> गिटार मादल पियानो बाँसुरी साकेला उँभौली र उँधौली कुन जातिको चाड हो? <ol style="list-style-type: none"> नेवार राई थारु गुरुङ छोटो उत्तर दिने प्रश्न <ol style="list-style-type: none"> लोक नृत्य भनेको के हो? गीत भनेको के 	१०

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		सहयोगको आवश्यकत र महत्त्व	<ul style="list-style-type: none"> • चार्ट निर्माण: विभिन्न जातिको संस्कारहरूको तुलनात्मक चार्ट बनाएर प्रस्तुत गर्न लगाउने • कथा लेखन: "हाम्रो संस्कार" शीर्षकमा कथा लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने • समूह विभाजन: विद्यार्थीलाई समूहगत विभाजन गरी प्रत्येक समूहलाई एउटा चाडपर्वको पोसकको चित्रसित परिचय र महत्त्व लेख्न लगाउने • क्यालेण्डर बनाउने: आफ्नो समुदायमा बसोबास गर्न विभिन्न जातजातिले बनाउने वर्षभरि मनाउने चाडपर्वहरूको क्यालेण्डर बनाउन लगाउने • अनुभव साटासाट: "मैले कसरी मनाउँछु मेरो चाडपर्व" शीर्षकका अनुभव साटासाट गर्न लगाउने • भूमिका अभिनय: असक्त र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सहयोग गर्ने व्यवहारको अभिनय गरेर देखाउन लगाउने • समूह छलफल: अशक्त र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई "हामीले कसरी सहयोग गर्न सक्छौं?" शीर्षकमा छलफल गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने • अतिथि वक्ता: विद्यालयमा कार्यक्रमको आयोजना गरी ज्येष्ठ नागरिक वा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई अतिथि वक्ताको रूपमा बोल्न लगाउने • पोस्टर र सन्देश लेखन: असक्त र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई "सम्मान गरौं, सहयोग गरौं" शीर्षकमा सन्देशसहिको पोस्टर निर्माण गर्न लगाउने 	<p>हो?</p> <p>(ग) दसैं पर्व किन मनाइन्छ?</p> <p>(घ) ज्येष्ठ नागरिकको सम्मान किन आवश्यक छ?</p> <p>(ङ) कुनै एक स्थानीय संस्कारको नाम लेखी छोटकरीमा वर्णन गर्नुहोस्।</p> <p>• लामो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>क. लोक बाजा, लोकगीत र लोक नृत्यको महत्त्व लेख्नुहोस्।</p> <p>ख. तिहार पर्व कसरी मनाइन्छ? वर्णन गर्नुहोस्।</p> <p>ग. अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई किन र कसरी सहयोग गर्नु आवश्यक छ?</p> <p>घ. स्थानीय जातजातिका मुख्य</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
				चाडपर्वहरूको परिचय दिई तिनको महत्त्व व्याख्या गर्नुहोस् । ड. सङ्गीत र गायनको परिचय दिई यसको महत्त्व र उपयोगिता वर्णन गर्नुहोस् ।	
३. स्वास्थ्य र सफाइ	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यानको परिचय खेल र खेलाडी स्थानीय खेलहरू, बाल समूहको परिचय र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> योग, ध्यान र प्राणायामको परिचय र महत्त्व र अभ्यास स्थानीय स्तरमा खेलिने मुख्य खेलहरू र उक्त खेलमा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा उत्कृष्ट प्रदर्शन गर्ने खेलाडीको सामान्य परिचय स्थानीय खेलहरूको परिचय, अभ्यास र खेल्ने विधि बाल समूहको परिचय, महत्त्व, गठन प्रक्रिया र परिचालन 	<ul style="list-style-type: none"> योग र प्राणायामको प्रदर्शन: कक्षा शिक्षकले प्रशिक्षकको सहायता र तालिम लिएर अनुलोम विलोम, कपालभातिलगायतका विधि प्रदर्शन गरी विद्यार्थीलाई अभ्यास गराउने दैनिक अभ्यास: कक्षाको सुरुवात ४-५ मिनेट योग र प्राणायाम (अनुलोम-विलोम, कपाल भाति) को अभ्यास गराउने भिडियो अवलोकन: योग र प्राणायामको भिडियोको अवलोकन गरी सही तरिका अपनाएर अभ्यास गर्न लगाउने अनुभव साटासाट: योग र प्राणायामको अभ्यास पछि "कस्तो महसुस भयो?" विद्यार्थीको अनुभव भन्न लगाउने चित्र र पोस्टर बनाउने: योगका आसनहरूको चित्र तथा पोस्टर बनाउन लगाउने खेल पहिचान: विद्यार्थीले स्थानीय स्तरमा खेल्ने खेलहरूको सूची तयार गर्न लगाउने (जस्तै : फुटबल, भलिबल, क्रिकेट तथा अन्य स्थानीय खेलहरू) खेलाडी परिचय: कक्षामा समूहगत कार्य गरी स्थानीय स्तर चर्चित खेलाडीहरूको नाम सङ्कलन गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने बहुवैकल्पिक प्रश्न १. प्राणायाम केसँग सम्बन्धित छ? (क) खेल (ख) सासप्रश्वास (ग) खाना (घ) नृत्य २. ध्यानको मुख्य उद्देश्य के हो? (क) मनमा कुरा खेलाउनु 	१२

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> पोस्टर निर्माण: समूहगत रूपमा “मेरो मनपर्ने खेलाडी”को पोस्टर निर्माण गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने क्विज प्रतियोगिता: खेल र खेलाडीसम्बन्धी क्विजको आयोजना गरी विद्यार्थीलाई सहभागी गराउने भिडियो हेर्ने: राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय उत्कृष्ट खेलको भिडियो कक्षामा प्रस्तुत गरी खेल खेल्ने तरिका र खेलको महत्त्वको बारेमा छलफल गराउने प्रदर्शन: विद्यार्थीलाई डन्डीबियो, कबड्डी, लुकामारी जस्ता खेल्ने तरिका देखाउने खेलको नियम सिकाउने: प्रत्येक खेलको नियम चार्टमा लेखे र प्रदर्शन गरी बताउने खेल खेल्ने अभ्यास: स्थानीय स्तरमा खेल्ने खेलहरू जस्तै : डन्डीबियो, कबड्डी, लुकामारीजस्ता खेलहरू खेलाउने अभ्यास गराउने समूह प्रतिस्पर्धा: डन्डीबियो, कबड्डी, लुकामारी जस्ता टिम बनाएर खेलहरू खेल्ने प्रतियोगिता गराउने अनुभव लेखन: “आज मैले खेलेको खेल” जस्ता शीर्षक बनाएर खेलको अनुभव लेख्न लगाउने सिमुलेसन: कक्षामा बाल समूह गठन (अध्यक्ष, सचिव आदि चयन) को अभ्यास गराउने भूमिका अभिनय: बाल क्लबको बैठक सञ्चालन अभ्यास गराउने समूह छलफल: बाल समूह किन आवश्यक छ? कार्ययोजना बनाउने: बाल क्लबबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू जस्तै : सरसफाइ, वृक्षरोपण जस्ता कार्यक्रम योजना बनाउन लगाउने 	<p>(ख) मन एकाग्र बनाउनु (ग) सोच्नु (घ) शान्त रहनु</p> <p>३. डन्डीबियो कुन प्रकारको खेल हो ? (क) अन्तर्राष्ट्रिय (ख) स्थानीय (ग) प्रादेशिक (घ) राष्ट्रिय</p> <p>छोटो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. योग भनेको के हो? २. ध्यानको एयटा महत्त्व लेखुहोस्। ३. कुनै एक स्थानीय खेलको नाम लेखुहोस्। ४. बाल समूह भनेको के हो?</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
				<p>लामो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. योग, ध्यान र प्राणायामको महत्त्व व्याख्या गर्नुहोस्।</p> <p>२. स्थानीय खेलको के महत्त्व व्याख्या गर्नुहोस्।</p> <p>३. बाल समूहको गठन प्रक्रिया लेख्नुहोस्।</p> <p>४. कुनै एक स्थानीय खेलको परिचय दिई त्यसको खेल्ने विधि वर्णन गर्नुहोस्।</p>	
४. प्रकोप र वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> विपत्को परिचय, प्रकार र सावधानी, बाल बगैँचाको परिचय र महत्त्व, प्रकोप नक्साङ्कनको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> विपत्को परिचय र अवस्था पहिचान, विभिन्न प्रकारका प्रकोप तथा विपत् (जस्तै: भूकम्प, बाढी पहिरो, खडेरी, आगलागी, लु लाग्ने, शीतलहर, हावाहुरी, जङ्गली जनावरबाट 	<ul style="list-style-type: none"> समूह छलफल: विद्यार्थीलाई साना समूहमा विभाजन गरी "विपत् भनेको के हो?" भन्ने प्रश्नमा छलफल गराउने चित्र अवलोकन: विभिन्न विपद्का चित्र देखाएर कुन अवस्थामा विपत् हुन्छ भनेर चिनाउने अनुभव साटासाट: आफ्नै गाउँठाउँमा भएका विपद्का अनुभव विद्यार्थीबाट सुनाउने प्रकोपको चिनारी: भूकम्प, बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी, लु, शीतलहर, हावाहुरी, जङ्गली जनावरको आक्रमणको बारेमा प्रश्नोत्तर गरी विद्यार्थीको ध्याकर्षण गर्ने। चित्र तथा भिडियोसहितको पावरपोइन्ट 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा तथा अनुसूची १ बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने 	१२

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<p>हुने आक्रमणको सामान्य परिचय.</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रकोप नक्साङ्कनको परिचय, महत्त्व र अभ्यास, • बाल बगैँचा परिचय, महत्त्व र अभ्यास तथा वृक्षरोपण, • प्रकोप नक्साङ्कनको परिचय, महत्त्व र अभ्यास 	<p>स्लाइडको निर्माण गरी अन्तर्क्रियात्मक रूपमा उल्लिखित विपत्को बारेमा जानकारी गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • विपत् र प्रकोपसम्बन्धी छलफल: विपत् र प्रकोपमा के फरक हुन्छ भन्नेबारेमा विद्यार्थी बिच छलफल गराई प्रस्तुत गर्न लगाउने । विद्यार्थीको प्रस्तुतिको बारेमा शिक्षकले पृष्ठपोषण दिने • भूमिका अभिनय: विद्यार्थीले फरक- फरक विपत्को अभिनय गर्ने (जस्तै : भूकम्प आएको बेला के गर्ने)। • पोस्टर निर्माण: प्रत्येक समूहले एउटा विपत् छानेर त्यसबारे पोस्टर बनाउने • खेल विधि: फरक फरक विपत् र त्यसको प्रभावसम्बन्धी शब्द पत्ति वा चित्र पत्ति बनाएर विपत् र प्रभावसम्बन्धी शब्द पत्ति वा चित्र पत्ति दुबै साइडमा छरपष्ट पारेर राख्ने घोट्याएर राख्ने । समूहगत रूपमा पालैपालो दुबै तर्फका कार्डहरू उठाउन भन्ने। यसरी कार्ड उठाउँदा विपत् र प्रभावसम्बन्धी कार्ड मिलाएर उठाउने समूहलाई नम्बर दिने अन्यथा नदिने । ५-१० मिनेटसम्म खेल्दा जुन समूहले बढी नम्बर ल्याउछ, उक्त समूहलाई विजयी भएको घोषणा गर्ने • समूह छलफल: समूहगत रूपमा आफू बसेको वार्ड र समुदायमा वर्ष भरीमा आउने प्रकोपको बारेमा छलफल गराउने • प्रकोप नक्साङ्कन: विद्यार्थीलाई समूहगत रूपमा नगरपालिकाको नक्सा बनाएर प्रकोप तथा जोखिमका मुख्य मुख्य क्षेत्र (नदी, बाढी, पहिरो, खडेरी, हावाहुरी, आगलागी, डडेल्लो, शीतलहर, जनावरको आक्रमण लगायत) पहिचान गरी प्रत्येक समूहलाई आफ्नो नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने • विद्यालय बगैँचा निर्माणस् विद्यार्थीलाई समूह बनाएर सानो बगैँचा बनाउन लगाउने 	<ol style="list-style-type: none"> १. विपत् र प्रकोपको बिचमा हुने मुख्य फरक लेख्नुहोस् । २. विपत् र प्रकोपको परिचय दिनुहोस्। ३. कटारी नगरपालिकाका भित्र हुन सक्ने विपत्को सूची बनाउनुहोस् । ४. कटारी नगरपालिकाभित्र हुने सक्ने विपत्को र त्यसबाट बिगतमा भएको प्रभावको चित्र सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् (परियोजना कार्य)। ५. कटारी नगरपालिकाभित्र 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> वृक्षरोपण कार्यक्रम: प्रत्येक विद्यार्थीलाई एउटा बिरुवा रोप्न लगाई उक्त बिरुवाको हेरचारसमेत गर्न लगाउने । बिरुवाको हेरचाह गर्नका लागि तालिका बनाएर कान्यान्वय गर्न लगाउने 	<p>काको नक्सा बनाएर यहाँका विपत् उत्मुख पाँचओटा स्थानको देखाउनुहोस् ।</p> <p>६. बाल बगैँचा भनेको के हो? यसको के महत्त्व लेखुहोस् ।</p>	
५. पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> श्रमको परिचय र महत्त्व फलफूल, तरकारी खेतीको परिचय स्थानीय नगदे तथा रैथाने बालीको परिचय, सम्भावना र बजारीकरण जडीबुटीको परिचय, महत्त्व, उत्पादन र 	<ul style="list-style-type: none"> श्रमको परिचय, महत्त्व, संस्कार र सम्मान फलफूल, तरकारीको परिचय, महत्त्व र उपयोगिता नगदेबाली (जस्तै: धान, मकै, गहुँ, कोदो) को परिचय, उत्पादन र बजारीकरण, रैथाने र लोपोन्मुख बालीको परिचय र महत्त्व र संरक्षण, 	<ul style="list-style-type: none"> समूह छलफल: "श्रम किन आवश्यक छ?" भन्ने विषयमा छलफल गराउने कथा कथन: श्रमको महत्त्व झल्काउने कथा सुनाउने र त्यसबाट हुने सिकाइको टिपोट गर्न लगाउने भूमिका अभिनय: किसान, मजदुर, शिक्षक आदि पेसाको अभिनय गराएर श्रमको सम्मान सिकाउने विद्यालय सरसफाइ कार्यक्रम: विद्यार्थीलाई सरसफाइमा सहभागी गराउने वस्तु प्रदर्शन (Show and Tell): विद्यार्थीलाई घरबाट फलफूल र तरकारी ल्याएर परिचय गराउन लगाउने फलफूल र तरकारीको चिनारी: फलफूल र तरकारीको चिनारी, महत्त्व र उपयोगिताको बारेमा प्रश्नोत्तर, छलफल गर्दै शिक्षकले पाठपत्र, स्लाइड वा पोस्टरको प्रदर्शन गर्दै जानकारी दिने पोषण चार्ट बनाउने: कुन फलफूल र तरकारीले के पोषण दिन्छ भनेर चार्ट तयार गर्न लगाउने बगैँचा भ्रमण: विद्यालय वा नजिकको बगैँचा वा बजार अवलोकन गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा अनुसूची १ बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने । श्रम भनेको परिभाषा लेखुहोस् । श्रमको किन सम्मान गर्नुपर्छ ? फलफूल र तरकारीको एक 	१६

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
	संरक्षण	<ul style="list-style-type: none"> केही महत्त्वपूर्ण जडीबुटी (कुरिलो, असुरो, चिराइतो, रुदिलो, घोडताप्रे, अमला, हरो, बरो, टिमु, निम, एलोभेरा, सुनाखरी, पिप्ला)को परिचय, महत्त्व, उत्पादन र संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र र भिडियो अवलोकन: विभिन्न बालीको उत्पादन प्रक्रियाको स्थलगत तथा भिडियो देखाउने समूह कार्य: प्रत्येक समूहलाई एउटा बाली दिएर "उत्पादनदेखि बजारसम्म" को प्रक्रिया चार्ट बनाउन लगाउने भूमिका खेल: विद्यार्थीलाई किसान, व्यापारी, उपभोक्ता बिचको व्यापारिक प्रक्रिया अभिनय गराउने समूहगत छलफल: अध्ययन स्रोत सामग्री उपलब्ध गराएर नगदेबाली (धान, मकै, गहुँ, कोदो) को परिचय, महत्त्व, उत्पादन र बजारीकरणको बारेमा जिक्स विधिद्वारा विद्यार्थीलाई समूहगत अध्ययन गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने । समूहगत प्रस्तुति पश्चात् शिक्षकले चित्र, पोस्टर र भिडियो समेतको प्रयोग गरी थप प्रस्ट गरिदिने स्थानीय खोज: विद्यार्थीलाई घर वा समुदायबाट रैथाने बालीको जानकारी सङ्कलन गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने स्थलगत भ्रमण: समुदायमा पाइने रैथाने बालीको पहिचान गरी विद्यार्थीलाई स्थलगत भ्रमण गराएर उक्त बालीको बारेमासम्बन्धीत व्यक्तिहरूबाटै व्यावहारिक जानकारी दिने सूची निर्माण: लोपोन्मुख बालीहरूको सूची तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने संरक्षण योजना बनाउने: रैथाने बालीहरूको बाली कसरी बचाउन सकिन्छ? " भन्ने विषयमा योजना बनाएर प्रस्तुत गर्न लगाउने जडीबुटी चिनाउने गतिविधि: सम्भव भए वास्तविक नमुना वा तस्बिर देखाएर चिनाउने समूह परियोजना: विद्यार्थीलाई समूहगत विभाजन गरी प्रत्येक समूहले दुई तीनओटा जडीबुटीको प्रयोग, फाइदा र संरक्षणबारे जानकारी तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने उत्पादन र अभ्यास: विद्यार्थीलाई समूहगत विभाजन गरी कुरिलो, असुरो, 	<p>एकओटा उपयोगिता लेखुहोस् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> तपाईंको समुदायमा हुने नगदेबालीको सूची बनाउनुहोस् । रैथाने र लोपोन्मुख बालीको महत्त्व र संरक्षणक उपायको बारेमा व्याख्या गर्नुहोस् । कटारी नगरपालिकाभित्र पाइने जडीबुटीहरूको सूची बनाउनुहोस् । विद्यालयले जडीबुटीको उत्पादन र बजारीकरण कसरी गर्न सक्छ? उदारणसहित लेखुहोस् । 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<p>चिराइतो, रुदिलो, घोडताप्रे, अमला, हरो, बरो, टिमु, निम, एलोभेरा, सुनाखरी, पिप्ला जस्ता जडीबुट विद्यालय परिसरमा उत्पादन र हेरचाह गर्न लगाउने । विद्यार्थीले उत्पादन गरेको जडीबुटीबाट प्राप्त हुने आम्दानी विद्यार्थीको शिक्षण सिकाइ सुधारमा खर्च गर्नुका साथै विद्यार्थीलाई समेत बितरण गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> • अतिथि वक्ता: स्थानीय वैद्य र जडीबुटी विज्ञलाई बोलाएर जडीबुटीको परिचय, र महत्त्व र उत्पादनको बारेमा जानकारी गराउने • संरक्षण योजना: जडीबुटीको विद्यालय र समुदायबाट संरक्षण गर्नका लागि विद्यार्थीलाई समूहगत योजना बनाएर प्रस्तुत गर्न लगाउने । विद्यार्थीले बनाएको योजनालाई पृष्ठपोषण र परिमार्जनसहित कार्यान्वयन गर्न विद्यालय, समुदाय र वाडा कान्यालय तथा नगरपालिकालाई अनुरोध गर्ने 		

कक्षा ८ विषयवस्तुको क्षेत्र, क्रम र विस्तृतीकरण

तालिका ९

आधारभूत तह कक्षा ८ को विषयवस्तुको क्षेत्रक्रम र तिनको विस्तृतीकरण

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१. कटारी परिचय	<ul style="list-style-type: none"> • लोपोन्मुख जातिको परिचय र संरक्षण • नगर कार्यपालिका गठन र कार्यक्षेत्र 	<ul style="list-style-type: none"> • लोपोन्मुख जाति (हायु, थामी, प्रहरी र माझी)को परिचय र संरक्षण • नगर कार्यपालिका गठन र काम, कर्तव्य र अधिकार • नगर न्यायिक समिति 	<ul style="list-style-type: none"> • अन्तर्क्रिया: शिक्षकले “हामीले सुनेका लोपोन्मुख जाति” भन्ने विषयमा प्रश्न सोध्दै विद्यार्थीको ध्यान केन्द्रित गर्दै कटारी नगरपालिकाभित्र कुनै लोपोन्मुख जाति भए नभएको बारेमा छलफल तथा अन्तर क्रिया गर्ने • चित्र र भिडियो प्रस्तुति: लोपोन्मुख जातिका (हायु, थामी, माझी आदि)को तस्बिर तथा भिडियोसहित पावरपोइन्ट प्रयोग गरी उनीहरूको जीवनशैली, भाषा र संस्कृति देखाउने • समूह छलफल: “हायु, थामी, माझी किन लोपोन्मुख भएर?” भन्ने 	विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा अनुसूची १ बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने ।	१४

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
	<ul style="list-style-type: none"> नगर न्यायिक समितिको गठन र कार्य क्षेत्र कटारी नगरपालिकाको नक्साङ्कन र विभिन्न ठाउँ कटारीका पर्यटकीय स्थलको परिचय र महत्त्व, संरक्षण नागरिक अधिकारको परिचय, नागरिकको कर्तव्य, नैतिक शिक्षाको परिचय र महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> र काम, कर्तव्य र अधिकार कटारी नगरपालिका अन्तर्गत का प्रमुख स्थलको नक्साङ्कन प्रमुख पर्यटकीय स्थल वेतिनी भन्ज्याङ, गुराँस हरियाली पार्क, रमाइलो डाडा लेखानी र महादेव गुफा पोखरी, चौकीभन्जाङ, सिरिसे भन्ज्याङ, राउतखर्क, गहुँबारीको सामान्य परिचय, महत्त्व र संरक्षण नागरिक अधिकारको परिचय, नागरिकको कर्तव्य, नैतिक शिक्षाको आवश्यकता र महत्त्व 	<p>विषयमा समूहमा छलफल गराई निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न लगाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> भूमिका अभिनय: विद्यार्थीले हायु, थामी र माझी जातिको दैनिक जीवन अभिनय गर्न लगाउने पोस्टर निर्माण: “लोपोन्मुख जाति बचाऔँ” शीर्षकमा समूहगत पोस्टर बनाउन लगाउने खेल विधि: जाति र तिनका विशेषता मिलाउने कार्ड खेल बनाएर समूहगत रूपमा खेलन लगाउने प्रश्नोत्तर विधि: “नगर कसले चलाउँछ?” भन्ने प्रश्नबाट कक्षा सुरु गर्ने। विद्यार्थीले दिएको उत्तरलाईलाई एकीकृत गरी नगरपालिका सञ्चालनको प्रक्रियाको बारेमा शिक्षकले बताउने स्लाइड प्रस्तुति: नगर कार्यपालिकाको संरचना र कार्यबारे पावरप्व्वाइन्टमार्फत जानकारी दिने भूमिका अभिनय: विद्यार्थीलाई मेयर, उपमेयर, वडा अध्यक्ष र सदस्य बनाएर “नगर बैठक” सञ्चालन गराउने समस्या समाधान कार्यकलाप: “नगरमा फोहोर व्यवस्थापन समस्या,” कार्य सम्पादन ढिलासुस्ती जस्ता विषय दिई समूहगत छलफल गराएर समाधान निकाल्न लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाएर शिक्षकले आवश्यकताअनुसार पृष्ठपोषण दिने खेल खेलौं: पद र जिम्मेवारीको कार्ड बनाएर समूहगत तथा व्यक्तिगत रूपमा कक्षामा मिलाउन लगाई कार्ड खेल खेलाउने प्रारम्भिक कथा: सानो विवाद (जग्गा, पानीको मुहान, अंश, श्रीमान् श्रीमती, यौनहिंसा आदि) सुनाएर ध्यान आकर्षित गर्ने छलफल: “विवाद कसरी समाधान गर्न सकिन्छ?” भन्ने विषयमा समूहगत छलफलको गराउने भूमिका अभिनय: न्यायिक समितिको कार्य सम्पादन प्रक्रियाको 	<p>बहुवैकल्पिक प्रश्न</p> <p>१. हायुलाई लोपोन्मुख जातिमा राख्नुको कारण के हो ?</p> <p>(क) जनसङ्ख्या कम (ख) अशिक्षा र बेरोजगारी (ग) सबैतिर नपाइनाले (घ) न्यून जन्मदर</p> <p>२. माझी जातिको मुख्य पेसा के हो?</p> <p>(क) पशुपालन (ख) माछा मार्नु (ग) कृषि (घ) व्यापार</p> <p>३. न्यायिक समितिको अध्यक्ष को हुने व्यवस्था छ ?</p> <p>(क) नगर प्रमुख (ख) नगर उपप्रमुख (ग) वडा अध्यक्ष (घ) सामाजिक</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<p>अभ्यास गर्न कुनै विवादको विषय (जस्तै : जग्गा, पानीको मुहान, अंश, यौनहिंसा) मा तपसिलबमोजिमको बहसको अभिनय गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • (क) न्यायिक समिति : न्यायिक समितिका पदाधिकारीहरूको बैठक बसेर विवादको बारेमा वादी तथा प्रतिवादीलाई आआफ्नो भनाइहरू राख्न दिने • (ख) वादी र प्रतिवादी : विद्यार्थीले वास्तविक जस्तै: सुनुवाइ गर्ने • (ग) निर्णय प्रस्तुति: न्यायिक समितिले आफ्नो निर्णय सुनाउने। निर्णय चित्त नबुझेमा पुनरावेदन गर्ने वा अदालतमा जान सक्ने बारेमा जानकारी गराउने • (घ) अन्तमा शिक्षकले विद्यार्थीले गरेको कार्यसम्पादन प्रक्रियामा आधारित पृष्ठपोषण वा प्रतिक्रिया दिने • नक्सा कार्य : कटारी नगरपालिकाभिन्नका प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्र टिपोट गर्न लगाउने । नगरपालिकाको नक्सा बनाएर प्रमुख पर्यटकीय स्थल भर्न लगाउने। विद्यार्थीले गरेको नक्सा कार्यको शिक्षकले पृष्ठपोषण दिने • खेल विधि: कटारी नगरपालिकाको नक्सामा प्रमुख पर्यटकीय स्थल पहिचान गर्न समूहगत तथा व्यक्तिगत रूपमा लगाएर खेल खेलाउने • चित्र तथा भिडियो प्रस्तुति: वेतिनी भन्ज्याङ, गुराँस पार्क आदि स्थलको दृश्य देखाउने • समूह कार्य: प्रत्येक समूहलाई एक एक पर्यटकीय स्थल दिने। “यसको महत्त्व के हो?” र “कसरी संरक्षण गर्ने? ” खोजी गरी कक्षाका प्रस्तुत गर्न लगाउने • पोस्टर निर्माण: “पर्यटन प्रवर्द्धन”सम्बन्धी पोस्टर बनाएर कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने । विद्यार्थीको प्रस्तुतिपश्चात् शिक्षकले पृष्ठपोषण 	<p>समितिको सभापति अति छोटो प्रश्न</p> <p>१. कटारी नगरपालिकामा बसोबास गर्ने दुईओटा लोपोन्मुख जाति कुन कुन हुन् ?</p> <p>२. कटारीको कुन वडामा लोपोन्मुख जाति हायुको बसोबास रहेको छ?</p> <p>३. कटारीका दुईओटा पर्यटकीय स्थल कुन कुन हुन् ?</p> <p>छोटो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. लोपोन्मुख जातिको संरक्षण गर्न नगरपालिकाले गर्ने पर्न दुईओटा कार्य के के हुन् ?</p> <p>२. न्यायिक समितिले गठन प्रक्रिया लेखुहोस् ।</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<p>दिने । छलफल: नागरिक अधिकार र कर्तव्यबिचको सम्बन्धबारे समूह छलफल गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • भूमिका अभिनय: असल नागरिक र खराब नागरिक व्यवहार देखिने भूमिकाको अभिनय गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने • लेखन कार्य: “म कस्तो नागरिक बन्न चाहन्छु?” असल नागरिक, अधिकार र कर्तव्य, नैतिक शिक्षा किन जस्ता विषयमा छोटो अनुच्छेद लेख लगाउने • पोस्टर निर्माण: नैतिक शिक्षासम्बन्धी सन्देश लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<p>३. कटारीको नक्सा बनाएर एउटा नदी र एउटा पर्यटकीय स्थल भर्नुहोस् ।</p> <p>लामो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. नगर कार्यपालिकाको गठन प्रक्रिया लेखुहोस् ।</p> <p>२. बेतिनी कटारीको सुन्दर भविष्य भएको ठाउँ हो। यस भनाइलाई उदाहरणसहित पुष्टि गर्नुहोस् ।</p> <p>३. कटारी नगरमा नागरिक अधिकार र कर्तव्य कार्यान्वयनको अवस्थाको विश्लेषण गर्नुहोस् ।</p>	
२. संस्कार र संस्कृति	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय भाषा र लिपिको परिचय र महत्त्व, 	<ul style="list-style-type: none"> • मगर, दनुवार, तामाङ, राईहरूको भाषा(बान्तवा, चाम्लिङ, कुलुङ, 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रश्नोत्तर: “हामीले घरमा कुन भाषा बोल्छौं?” भनेर विद्यार्थीसँग सोधेर कक्षा सुरु गर्ने। आफ्नो समुदायमा बोलिने भाषाहरूको विद्यार्थीलाई सोधेर टिपोट गर्ने 	<p>विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा अनुसूची (१</p>	१०

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
	<ul style="list-style-type: none"> नैतिक शिक्षा र मानवतावादी शिक्षा तथा मानवतावादी शिक्षा र सदाचार शिक्षाको परिचय जातजाति का संस्कारहरू को परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> थुलङ, दुमी भाषा र लिपिको परिचय र महत्त्व, संरक्षणका उपाय, नैतिक शिक्षा । मानवतावादी शिक्षा र सदाचार शिक्षाको परिचय, आवश्यकता र महत्त्व कटारी नगरपालिकाभिन्त्र बसोबास गर्ने मुख्य जाति (क्षेत्री ब्राह्मण, मगार, तामाङ, दनुवार राई लगायतका जाति)को मुख्य संस्कार (जस्तै: जन्म, 	<ul style="list-style-type: none"> श्रव्यदृश्य प्रस्तुति: विभिन्न भाषाका छोटो अडियो र भिडियो (जस्तै : बान्तवा, चाम्लिङ आदि) सुनाएर फरक(फरक ध्वनि चिनाउने समूह कार्य : प्रत्येक समूहलाई एउटा भाषा दिई त्यसको प्रयोग गर्ने समुदाय, विशेषता र महत्त्वबारे छलफल गराउने । भाषा अभ्यास: विद्यार्थीले सरल शब्द (नमस्ते, पानी, भात, घर, आमा, बाबा, तपाईंलाई कस्तो छ, म सञ्चै छु आदि) फरक भाषामा बोल्ने अभ्यास गर्न लगाउने । उक्त भाषाको बारेमा शिक्षण गराउदासम्बन्धीत भाषा बोल्ने स्थानीयलाई स्रोत शिक्षकको रूपमा कक्षामा आमन्त्रण गर्ने छलफल: “भाषा किन हराउँदै छन् ? ” र “कसरी जोगाउने ? ” भन्ने विषयमा विचार आदानप्रदान गराउने पोस्टर निर्माण: “आफ्नो भाषा बचाऔं” शीर्षकमा पोस्टर बनाउन लगाउने खेल विधि: नेपाली शब्द र स्थानीय भाषाको शब्द मिलाउने कार्ड खेल बनाएर कक्षामा समूहगत र व्यक्तिगत रूपमा खेलाउने कथा प्रस्तुति: शिक्षकले एउटा सानो नैतिक कथा सुनाएर कक्षा सुरु गर्ने । “कथाबाट के सिक्छौ ? ” भनेर विद्यार्थीको प्रतिक्रिया लिने समूह छलफल: “असल मानिसका गुण के के हुन् ?” भन्ने विषयमा छलफल गराउने भूमिका अभिनय: सत्य बोल्ने विद्यार्थी र नियम उल्लङ्घन गर्ने विद्यार्थीको अभिनय गराएर यस्ताले समाजमा कस्तो असर पर्छ तुलना गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने बहुवैकल्पिक प्रश्न १. तलका मध्ये राई भाषा कुन हो ? (क) बान्तवा (ख) चाम्लिङ (ग) दुमी (घ) माथिका सबै २। कटारीका प्राय सबै वडामा बसोबास गर्ने जाति कुन हो ? (क) तामाङ (ख) राई (ग) मगर (घ) दनुवार अति छोटो प्रश्न १. भाषागत हिसाबले राईहरू कति प्रकारका हुन्छन्? २. जातकर्म भनेको के हो? ३. उपनयन गर्ने उमेर कुन हो ? छोटो उत्तर दिने प्रश्न 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<p>न्वारन, उपनयन, विवाह, मृत्यु र पितृको सम्झना गर्ने संस्कारको परिचय, प्रक्रिया र महत्त्व</p>	<ul style="list-style-type: none"> • मामला अध्ययन: दैनिक जीवनका उदाहरण (जस्तै : विद्यालय नियम पालना नगर्ने) माथि समाधान खोज्ने। • लेखन कार्य: "म किन नैतिक हुनुपर्छ ? " शीर्षकमा छोटो अनुच्छेद लेख्न लगाउने • पोस्टर निर्माण: "सदाचार अपनाऔं" सन्देशसहित पोस्टर बनाउन लगाउने • खेल विधि: राम्रो व्यवहार र नराम्रो व्यवहार छुट्याउने कार्ड बनाएर खेल खेलाउने • अन्तर्क्रिया: "हाम्रो घरमा जन्म, विवाह जस्ता संस्कार कसरी हुन्छ?" भनेर सोध्ने। विद्यार्थीलाई उनीहरूको घरमा जन्म, न्वारन, उपनयन, विवाह, मृत्यु, पितृस्मरण जस्ता कार्यको अनुभव र अनुभूति भन्न लगाउने • चित्र र भिडियो प्रस्तुति: विभिन्न जातिका संस्कार (जन्मदेखि मृत्युसम्म) का तस्बिर र भिडियो देखाउने र कक्षामा छलफल गराउने • समूह कार्य: प्रत्येक समूहलाई एउटा जाति (क्षेत्री र ब्राह्मण, मगर, तामाङ, दनुवार, राई) दिई जातिगत रूपमा जन्म, न्वारन, उपनयन, विवाह, मृत्यु, पितृस्मरणका कार्य प्रक्रियाको तालिका बनाएर प्रस्तुत गर्न लगाउने। विद्यार्थीको प्रस्तुति पश्चात् शिक्षकले पृष्ठपोषणसहित उनीहरूले प्रस्तुतिमा नसमेटिएका विषय बताइदिने • भूमिका अभिनय: विद्यार्थीलाई समूहगत रूपमा विभिन्न जातिको जन्म, न्वारन, उपनयन, विवाहको अभिनय गर्न लगाउने 	<p>१. मानवतावादी शिक्षाको परिचय दिनुहोस् ।</p> <p>२. मगर र तामाङ जातिको जन्म र मृत्यु संस्कारमा भएको समानता लेख्नुहोस् ।</p> <p>लामो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. मगर, तामाङ र राई भाषा र लिपिको संरक्षण गर्न नगरपालिकाले गर्नु पर्ने कार्यको सूची बनाउनुहोस् ।</p> <p>२. "सदाचार शिक्षा, आजको अपरिहार्यता" भन्ने भनइलाई उदाहरणसहित पुष्टि गर्नुहोस् ।</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
३. स्वास्थ्य र सफाइ	<ul style="list-style-type: none"> • प्रदूषणको परिचय, प्रकार र न्यूनीकरणका उपाय, • वातावरणीय प्रदूषणको प्रभाव, • सर्पदंशको परिचयको सावधानी 	<ul style="list-style-type: none"> • हावा, पानी, माटो, ध्वनि र प्रकाश प्रदूषणको परिचय, कारण र असर र न्यूनीकरणका उपाय • वातावरणीय प्रदूषणले स्वास्थ्यमा पार्ने प्रभाव र सावधानीका उपाय, • सर्पदंशको परिचय, • सर्पको टोकाइबाट बच्ने उपाय तथा सावधानीका उपाय, • सर्पदंशको प्राथमिक उपचार 	<ul style="list-style-type: none"> • चित्र र भिडियो प्रस्तुति: विभिन्न प्रकारका प्रदूषण (हावा, पानी, माटो, ध्वनि, प्रकाश) देखाउने पावरप्वाइन्ट वा चित्र प्रस्तुत गरी विभिन्न प्रकारका प्रदूषणका बारेमा परिचित गराउने • समूह कार्य: प्रत्येक समूहलाई एकएक प्रकारको प्रदूषण दिई कारण, असर र समाधानबारे छलफल गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने • अवलोकन कार्य: विद्यालय र समुदाय वरिपरिको अवस्था समूहगत रूपमा अवलोकन गराई प्रदूषणका प्रदूषणको अवस्था अध्ययन गरी समाधानका उपाय खोजविन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने • पोस्टर निर्माण: प्रदूषण घटाऔं, वनको सदुपयोग गरौं, पानी, बचाऔं, माटो नै जीवनको आधार जस्ता सन्देशमूलक पोस्टर बनाउन लगाउने • खेल विधि: प्रदूषण र यसको असरको कार्ड बनाएर खेल कार्य मिलाउन लगाउने • घटना प्रस्तुति: प्रदूषणका कारण विरामी परेको उदाहरण तथा घटना सुनाउने • छलफल: "प्रदूषणले हाम्रो शरीरमा के असर गर्छ ? " समूहगत छलफल गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने • चार्ट निर्माण: स्वास्थ्य असर र सावधानीका उपाय तालिका बनाएर प्रस्तुत गर्न लगाउने • लेखन कार्य: "स्वस्थ रहन म के गर्छु ?" लगायतका विषयमा लघु कथा तथा लेख लेख लगाएर प्रस्तुत गर्न लगाउने • प्रश्नोत्तर: " हामी सर्प देख्दा के गर्छौ ? " भनेर विद्यार्थीको अनुभव सोध्ने • चित्र र भिडियो प्रस्तुति: भिडिको प्रस्तुत गरी विषालु र विष नभएको सर्पको सामान्य चिनारी गराउने 	<p>विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा अनुसूची १ बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने।</p> <p>बहुवैकल्पिक प्रश्न</p> <p>१. वातावरणीय प्रदूषण कति प्रकारका हुन्छन् ? (क) ३ (ख) ४ (ग) ५ (घ) ६</p> <p>२. वातावरणीय प्रदूषणले स्वास्थ्यमा पार्ने प्रभाव मुख्य प्रभाव के हो? (क) दम बढ्नु (ख) सास फेर्न गाहोर हुनु (ग) आँखा पोल्नु (घ) माथिका सबै</p> <p>३. सर्पदंशको प्राथमिक उपचार के</p>	१२

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> समूह कार्य: सर्पदंशको जोखिम क्षेत्र र कारण, सावधानी र समाधानका उपायको बारेमा समूहगत छलफल गराउने समूह छलफल: सर्पको टोकाइबाट बच्नका लागि घर र विद्यालयमा अपनाउन सकिने उपाय अँध्यारामा टर्च लाइट बालेर हिँड्ने, बाटामा हिँड्दा जुत्ता लगाउने, घर तथा विद्यालय वारपर सरसफाइ गरी घाँस र झाडी नराख्ने, घर तथा विद्यालयको वरिपर मुसाका दुला भए बन्द गरिदिने आदिमा छलफल गराउने पोस्टर निर्माण: "सर्पबाट जोगिने उपायका पोस्टर निर्माण गर्न लगाई विद्यालय परिसर टाँस्न लगाउने प्रदर्शन: शिक्षकले प्राथमिक उपचारका चरण देखाउने (जस्तै : विरामीलाई शान्त राख्ने, अङ्ग नचलाउने)। स्थानीय स्तरमा उपलब्ध सर्पदंशका विज्ञलाई स्रोत शिक्षकको रूपमा कक्षामा बोलाएर सर्पले टोकेको अवस्थामा गर्नुपर्ने प्राथमिक उपचारको नमुना देखाउन लगाउने अभ्यासमूलक कार्य : विज्ञको उपस्थितिमा शिक्षक र विद्यार्थीले सर्पले टोकेको प्राथमिक उपचारको अभ्यास गर्ने छलफल: सर्पले टोकेको बेलामा के गर्नु हुँदैन ? (जस्तै : घाउ चिर्नु, विष चुस्नु आदि) विषयमा छलफल गराउने पोस्टर र चार्ट निर्माण : सर्पले टोकेको अवस्थामा गरिने प्राथमिक उपचारका चरणहरू लेखेर विद्यालय तथा कक्षाको भित्तामा टाँस्न लगाउने 	<p>हो?</p> <p>(क) घाउलाई चुस्ने</p> <p>(ख) झारफुक गर्ने</p> <p>(ग) घाउ भएको ठाउँमा कसेर बाँध्ने</p> <p>(घ) अस्पलत वा स्वास्थ्य चौकी लैजाने</p> <p>अति सङ्क्षिप्त प्रश्न</p> <p>१. सर्पदंश भनेको के हो र</p> <p>२. प्रदूषण कतिक प्रकारका हुन्छन र</p> <p>३. शहर बजारमा ध्वनि प्रदूषणको मुख्य स्रोत के हो ?</p> <p>छोटो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. प्रकाश प्रदूषणको कारण र असर लेखुहोस् ।</p> <p>२. सर्पको टोकाइबाट बच्नका लागि अपनाउनुपर्ने दईओटा सावधानी के के हुन् ?</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
				<p>३. प्रदूषणले हाम्रो शरीरमा के असर गर्छ? लेखुहोस्</p> <p>लामो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. "माटो नै जीवनको आधार हो" यस भनाइलाई उदाहरणसहित पुष्टि गर्नुहोस् ।</p> <p>२. तपाईंको समुदायमा पानी प्रदूषित हुने कारण, असर र समाधानका उपाय लेखुहोस् ।</p>	
४. प्रकोप र वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> हरित विद्यालयको परिचय हरित विद्यालय र सिकाइ प्रकोप र विपत् जोखिम न्यूनीकरणका उपाय इ- फोहोरको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> हरित विद्यालयको परिचय, अवधाना र हरित विद्यालयका आधारभूत पक्ष हरित विद्यालय र सिकाइ इको क्लबको निर्माण र परिचालन विभिन्न प्रकारका प्रकोप र विपत् जोखिम न्यूनीकरण 	<ul style="list-style-type: none"> हरित विद्यालयको परिचय, अवधाना र हरित विद्यालयका आधारभूत पक्ष, हरित विद्यालय र सिकाइको अवधारणा प्रस्तुत गर्ने इको क्लबको निर्माण र परिचालन प्रक्रिया बताउने विभिन्न प्रकारका प्रकोप र विपत् जोखिम न्यूनीकरण तथा सावधानीका उपाय भन्न लगाउने विपत् न्यूनीकरणमा विद्यालय र समुदायको भूमिका वर्णन गर्ने इ-फोहोरको परिचय, प्रकार र व्यवस्थापनका उपाय भन्न लगाउने 	<p>विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को ग्रिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा अनुसूची १ बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने</p> <p>बहुवैकल्पिक प्रश्न</p> <p>१. हरित विद्यालयका</p>	१२

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<p>तथा सावधानीका उपाय,</p> <ul style="list-style-type: none"> • विपत् न्यूनीकरणमा विद्यालय र समुदायको भूमिका • इ-फोहोरको परिचय, प्रकार र व्यवस्थापनका उपाय 		<p>आधारभूत पक्ष कति ओटा रहेका छन् ? (क) ४ (ख) ५ (ग) ६ (घ) ७</p> <p>२. इ-फोहोर कति प्रकारका हुन्छन् ? (क) ३ (ख) ४ (ग) ५ (घ) ६</p> <p>३. विपत् न्यूनीकरणको सबै भन्दा महत्त्वपूर्ण पक्ष कुन हो ? (क) सचेतना (ख) मजबुत भौतिक संरचना (ग) समुदायको सहभागिता (घ) स्थानीय तहको सहयोग</p> <p>अति छोटो प्रश्न</p> <p>१. इको क्लब के हो?</p> <p>२. इको क्लब भनेको के हो?</p> <p>३. इ-फोहोर भनेको</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
				<p>के हो ?</p> <p>छोटो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. विपत् र प्रकोपको बिचमा हुने फरक लेखुहोस् ।</p> <p>२. इ-फोहोर किन खतरनाक हुन्छ ? उदाहरणसहित लेखुहोस् ।</p> <p>३. तपाईंको घरबाट निस्कने इ-फोहोरको व्यवस्थापन कसरी गर्दै आउनुभएको छ ? लेखुहोस् ।</p> <p>लमो उत्तर दिने प्रश्न</p> <p>१. हरित विद्यालयल कसरी सिकाइको केन्द्र बन्न सक्छ ? उदाहरणसहित लेखुहोस् ।</p> <p>२. विपत्मा तपाईंको विद्यालय र समुदायले खेलेको भूमिका विश्लेषण गर्नुहोस् ।</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
				३. इ-फोहोर कति प्रकारका हुन्छन् ? सबै प्रकारका इ-फोहोरको व्यवस्थापन गर्ने विधि उदाहरणसहित लेख्नुहोस् ।	
५. पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> पशुपक्षी पालनको परिचयत र महत्त्व पशुपालनको आधुनिकीकरण, रैथाने बालीको उत्पादन, बजारीकरण र संरक्षण फलफूल खेतीको परिचय र महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> पशुपक्षी पालनको परिचयत र महत्त्व, पशुपालनको आधुनिकीकरण, गाई, भैंसी, बङ्गर, बाखा, कुखुरा, हाँस पालनका तरिका र महत्त्व रैथाने अदुवा, बेसार, फापर, फिलुङ्गे, काबुन, गहत, जुनेलो, च्याउ, अकबरे खोर्सानीको उत्पादन, बजारीकरण र संरक्षण आदिवासी (दनुवार) को रैथाने ज्ञान र सिपको परिचय र महत्त्व, 	<ul style="list-style-type: none"> प्रश्नोत्तर: “घरमा कसैले पशुपालन गर्नुहुन्छ?” भनेर अनुभव सोध्दै कक्षा सुरु गर्ने चित्र र भिडियो प्रस्तुति: गाई, बाखा, कुखुरा आदि पालनका दृश्य देखाई यसको के महत्त्व छ भन्नेबारेमा विद्यार्थीलाई बताउने छलफल: पशुपालन किन आवश्यक छ ? पशुपालनले आर्थिक, पोषण (दुध, मासु, अन्डा), रोजगारमा कसरी सहयोग पुऱ्याउँछ, छलफल गराउने समूह कार्य: समूह कार्य गर्न लगाएर प्रत्येक समूहले पशुपालनका फाइदा सूची बनाई प्रस्तुत गर्न लगाउने पोस्टर निर्माण: “पशुपालन गरौं, आत्मनिर्भर बनौं” लगायतका शीर्षकमा पोस्टर बनाउन लगाउने प्रश्नोत्तर: “परम्परागत र आधुनिक पशुपालनमा के फरक छ ? ” प्रश्नोत्तर गर्ने चित्र र भिडियो: आधुनिक र परम्परागत गोठ, मेसिन, दाना व्यवस्थापन आदिको भिडियो देखाएर दुबैमा के फरक छ, समूह कार्य गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<p>विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि अनुसूची २ को मिडअनुसारका नमुना प्रश्न सोध्ने तथा अनुसूची १ बमोजिमका परियोजना कार्य गर्न लगाउने</p> <p>बहुवैकल्पिक प्रश्न</p> <p>१.तलमध्ये कुन रैथाने बाली हो?</p> <p>(क) गहुँ (ख) धान</p> <p>(ग) फापर</p> <p>(घ) मकै</p> <p>२.अकबरे खोर्सानी केका लागि प्रसिद्ध</p>	१६

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> फलफूल खेती (सुन्तला, आँप) गर्ने तरिका र महत्त्व र बजारीकरण 	<ul style="list-style-type: none"> मामला अध्ययन: सफल किसानको कथाका भिडियो सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गरी यसबाट हुने सिकाइको बारेमा छलफल गराउने भूमिका अभिनय: आधुनिक किसान र परम्परागत किसानको भूमिका अभिनय गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने चित्र तथा भिडिया अवलोकन: विभिन्न पशुपालनका चित्र तथा भिडियो देखाइ छलफल गराउने समूह कार्य: विद्यार्थीलाई ६ समूहमा विभाजन गरी प्रत्येक समूहलाई एक एक पशु गाई, भैंसी, बङ्गुर, बाखा, कुखुरा, हाँस पालनको पाल्ने तरिका, आहार र फाइदा तथा महत्त्वको बारेमा अध्ययन गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने । विद्यार्थीलाई उल्लिखित पशुहरूको पाल्ने तरिका, आहार र फाइदाबारे अध्ययन र सामग्री तथा भिडियोको लिङ्क उपलब्ध गराउने भूमिका अभिनय: किसान र पशु स्वास्थ्यकर्मीबिच संवाद गराउने खेल विधि: पशु र तिनको हेरचाह मिलाउने कार्ड बनाएर खेल खेलाउने वस्तु र चित्र प्रदर्शन: सम्भव भए नमुना (अदुवा, बेसार, फापर, गहत, च्याउ, अकबरे खोर्सानी) देखाएर पहिचान गर्न लगाउने समूह कार्य: प्रत्येक समूहलाई एक बाली अदुवा, बेसार, फापर, गहत, च्याउ, अकबरे खोर्सानी दिई उक्त बालीको उत्पादन तरिका, बजारीकरण र संरक्षणका उपायको बारेमा जिक्स विधिबाट अध्ययन गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने । विद्यार्थीको प्रस्तुतिपश्चात् शिक्षकले उक्त विषयको बारेमा थप प्रस्ट पारिदिने छलफल: रैथाने बाली किन जोगाउनुपर्छ भन्ने बारेमा सहभागी बिच सोच -जोडा - साझा विधिबाट छलफल गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<p>छ?</p> <p>(क) मिठास</p> <p>(ख) ठुलो आकार</p> <p>(ग) पिरोपन</p> <p>(घ) सस्तो मूल्य</p> <p>३. दनुवार समुदाय केका लागि चिनिन्छ?</p> <p>(क) आधुनिक प्रविधि</p> <p>(ख) रैथाने ज्ञान र सिप</p> <p>(ग) पशुपालन</p> <p>(घ) कृषि</p> <p>अति सङ्क्षिप्त प्रश्न</p> <p>१. दुईओटा रैथाने बालीको नाम लेखुहोस् ।</p> <p>२. दनुवार समुदायको मुख्य विशेषता के हो?</p> <p>३. कटारीमा सुन्तला खेती हुने मुख्य क्षेत्र कुन हो?</p> <p>छोटो उत्तर दिने</p>	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> पोस्टर निर्माण: “स्थानीय बाली संरक्षण गरौं” लगायतका शीर्षकमा पोस्टर तयार गर्न लगाउने भूमिका अभिनय: किसान र व्यापारीबिच किनबेच संवाद गर्न लगाउने अन्तर्क्रिया: “हाम्रा पुराना सिप के के छन् ? ” रैथाने ज्ञानको के महत्त्व छ ? जस्ता सवालमा विद्यार्थीसँग अन्तर्क्रिया गर्ने कथा र भिडियो: दनुवार समुदायका सिप (जस्तै : माछा मार्ने, खेती तरिका) देखाउने। साथै दनुवार जातिको रैथाने सिपको कसले र कसरी संरक्षण गर्न सकिन्छ, भन्नेबारेमा प्रश्नोत्तर गर्ने भूमिका अभिनय: परम्परागत सिप प्रदर्शन (जस्तै : खेती, माछा मार्ने) को अभिनय गराउने पोस्टर निर्माण: “हाम्रो परम्परा, हाम्रो पहिचान” जस्ता आदर्श वाक्य राखेर पोस्टर बनाउन लगाउने प्रश्नोत्तर: “तपाईंको घरमा कुन फलफूल लगाइन्छ ? ” प्रश्नोत्तर गर्ने चित्र र भिडियो प्रस्तुति: सुन्तला र आँप खेतीका तरिका देखाउने समूह कार्य: समूहगत रूपमा सुन्तला, आँप जस्ता स्थानीय फलफूलको रोप्ने तरिका, हेरचाह, फाइदा र बजारीकरणको बारेमा अध्ययन गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने भूमिका अभिनय: किसान र ग्राहक र व्यापारीबिच संवाद तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने लेखन कार्य: “फलफूल खेतीबाट आमदानी कसरी बढाउन सकिन्छ ? ” लेख लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने पोस्टर निर्माण: “फलफूल खेती गरौं, स्वास्थ्य र आय बढाऔं” लगायतका आदर्श वाक्य राखेर पोस्टर तयार गर्न लगाउने 	<p>प्रश्न</p> <ol style="list-style-type: none"> पशुपालनको आधुनिकीकरण का दुईओटा फाइदा लेखुहोस्। गाई वा भैँसी पालनको महत्त्व लेखुहोस्। च्याउ कसरी गरिन्छ? लेखुहोस्। <p>लामो उत्तर दिने प्रश्न</p> <ol style="list-style-type: none"> पशुपालनको परम्परागत र आधुनिक तरिकाको तुलनात्मक विश्लेषण गर्नुहोस्। रैथाने बालीहरूको उत्पादन, बजारीकरण र संरक्षणबारे 	

विषय क्षेत्र	मुख्य विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सम्भाव्य शिक्षण सिकाइ विधि /सहजीकरण प्रक्रिया	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	कार्य घण्टा
				सङ्क्षेपमा व्याख्या गर्नुहोस् । ३. सुन्तला र आँप खेतीको महत्त्व र बजारीकरणको अवस्थाबारे व्याख्या गर्नुहोस् ।	

स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो कटारी कक्षा ६ देखि

३. शिक्षण सिकाइ विधि

स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो कटारीका पाँ ओटा विभिन्न विषय क्षेत्र समेटेर तयार गरिएको छ । यसमा समावेश गरिएका विषयवस्तु प्रकृतिका दृष्टिले फरक भए पनि महत्त्वका दृष्टिले सबै समान छन् । यस पाठ्यक्रममा ज्ञान, सिप र धारणा तिनै पक्षलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ । अधिकांश विषयवस्तुको प्रकृति प्रयोगमूलक तथा ज्ञानमूलक भएकाले छलफल, प्रश्नोत्तर अवलोकन भ्रमण, परियोजना कार्य जस्ता सिकाइ सहजीकरणका कार्यकलापलाई प्राथमिकता दिइएको छ । स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय विषयवस्तुलाई समेट्ने भएको हुँदा सोहीअनुरूपका शिक्षण सिकाइका कार्यकलाप प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ । सिकारु विद्यार्थीमा रहेको सिर्जनात्मक क्षमताको प्रस्फुटन गराउन व्यावहारिक तथा प्रयोगात्मक विधिमा आधारित कार्यकलापमार्फत सिकाउन आवश्यक हुन्छ । यस पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका विषयवस्तु सिकाउँदा प्रयोग गर्न सकिने केही सम्भावित विधि यसप्रकार रहेका छन्:

१. **कथाकथन एवम् गीत:** यस विधिमा विषयवस्तुलाई कथाको रूपमा प्रस्तुति तथा अवधारणाहरूलाई गीतका रूपमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।
२. **छलफल विधि :** छलफल विधिको प्रयोग कुनै विषयवस्तु वा मुद्दामा केन्द्रित हुनुपर्छ । यसरी गरिने छलफल विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसार शिक्षक विद्यार्थी तथा विद्यार्थी विद्यार्थी बिच समूह समूह बनाएर प्रश्नोत्तर गर्न सकिन्छ ।
३. **एप्पल (APPLE) विधि :** विद्यार्थीलाई प्रश्न गर्दा एप्पल (APPLE) विधि प्रयोग गर्नुपर्छ । यो विधि प्रयोग गर्दा कक्षामा सबैका अगाडी प्रश्न सोध्ने एकछिन पर्खिने कुनै पनि विद्यार्थीलाई तोकेर उत्तर दिन लगाउने उत्तर राम्रोसंग सुन्ने र अन्तमा छलफल र मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रिया प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
४. **प्रदर्शन विधि:** शिक्षककले कुनै शैक्षिक सामग्री प्रदर्शन गरेर विद्यार्थीलाई ज्ञान, सिप र धारणा बसाउन सकिन्छ । यसमा चित्र, तालिका, श्रव्य दृश्य सामग्री आदिको प्रदर्शन गरी विद्यार्थीमा विषयवस्तुसँग सम्बन्धित धारणा बसाउन सकिन्छ ।
५. **समस्या समाधान विधि:** यो गरेर सिकने विधिमा आधारित विधि हो । यसमा विषयवस्तुमा आधारित समस्या विद्यार्थीलाई दिने र मस्तिष्क मन्थनका माध्यमबाट समस्या समाधान गरेर सिकाउने गरिन्छ ।
६. **अन्वेषण, अनुसन्धान तथा खोज विधि:** सिकाइलाई कार्यकलापलाई प्रभावकारी तथा दिगो बनाउन सिकाइसँग सम्बन्धित नयाँ नयाँ सूचना तथा तथ्यको खोजी गर्ने विधि खोज विधि हो । यस विधिमा सिकारुलाई सिकाइसँग सम्बन्धित सामग्री प्रदान गरिन्छ र सिकारु आफैले सामग्रीको सहयोगमा समस्या समाधान वा प्रश्नको उत्तर खोजुपर्छ ।
७. **अवलोकन विधि:** स्थलगत वा वस्तुगत अवलोकनको माध्यमबाट गराईने शिक्षण सिकाइ कार्यकलापलाई अवलोकन विधि भनिन्छ । विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसार यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ । विशेषतः संस्कृति सम्पदा, पर्यटन, वातावरण आदि विषयको शिक्षण गर्दा यस विधिको प्रयोग गरिन्छ ।
८. **परियोजना विधि:** यो सहभागितामूलक शिक्षण सिकाइ कार्यकलाप हो । यो विद्यार्थीको प्रत्यक्ष संलग्नतामा आधारित विधि हो । यसमा विद्यार्थीलाई परियोजना कार्यमा संलग्न गराई सिकने अवसर प्रदान गरिन्छ । विषयवस्तुको प्रकृति विद्यार्थीको उमेर सिकाइ स्तर स्थानीय परिवेश आदिका आधारमा परियोजना कार्य दिनुपर्छ ।

९. **क्षेत्र भ्रमण:** यो गरेर सिक्ने सिद्धान्तमा आधारित विधि हो । यसमा विद्यार्थीको प्रत्यक्ष संलग्नतामा सिकाइ हुन्छ । विषयवस्तुसँग सम्बन्धित क्षेत्र वा स्थानको भ्रमण गरी अध्ययन गर्ने विधिलाई क्षेत्र भ्रमण विधि भनिन्छ । यो विधि भौगोलिक अवस्था, कृषि, पर्यटन, संस्कृति, सम्पदालगायतका विषयवस्तु शिक्षण गर्न उपयोगी हुन्छ ।
१०. **अभिनय विधि/भूमिका निर्वाह:** कुनै पात्र चरित्र वा व्यक्तित्वसँग सम्बन्धित विषयवस्तुको शिक्षण गर्नुपर्दा यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ । यसमा सम्बन्धित पात्र वा व्यक्तित्वको अभिनय शिक्षक वा विद्यार्थीले ज सुकैले पनि गर्न सकिन्छ ।
११. **घटना अध्ययन विधि:** समाजका विविध क्षेत्रसँग सम्बन्धित घटनाहरूको अध्ययन, अवलोकनमा आधारित शिक्षण विधिलाई घटना अध्ययन विधि भनिन्छ । प्राकृतिक प्रकोप दुर्घटना आदिसँग सम्बन्धित विषयवस्तुको सहजीकरणमा यो विधि उपयोगी हुन्छ ।
१२. **स्वाध्ययन विधि:** विषयवस्तुसँग सम्बन्धित विविध सामग्रीहरूको अध्ययनबाट ज्ञान, सिप तथा धारणाको विकास गर्ने विधि स्वाध्ययन विधि हो । पत्रपत्रिका, लेख, रचना, घटना आदि विद्यार्थीलाई अध्ययन गर्न लगाएर ज्ञान, सिप तथा धारणाहरूको विकास गर्न सकिन्छ ।
१३. **सिर्जनात्मक विधि:** यस विधिमा चित्र तथा नक्सा कोर्ने, कागज काट्ने, कागज पट्याउने जस्ता कार्यद्वारा शिक्षण सिकाइका कार्य गराउन सकिन्छ ।
१४. **आगमन विधि:** यस विधिमा विषयवस्तुसँग सम्बन्धित सूचनाहरूको सङ्कलन, अवलोकन, विश्लेषण, अनुमान, पुष्टि तथा निष्कर्ष निकाल्ने जस्ता कार्य गराउन सकिन्छ ।
१५. **डिजिटल पेडागोजी (Digital Pedagogy):** डिजिटल पेडागोजी सूचना प्रविधि र डिजिटल उपकरणहरूको प्रयोग गरेर विद्यार्थी पठनपाठन गराउने आधुनिक शिक्षण विधि हो । यसमा कम्प्युटर, इन्टरनेट, मोबाइल, मल्टिमिडिया, अनलाइन प्लेटफर्म आदि प्रयोग गरेर विद्यार्थीलाई प्रभावकारी रूपमा सिकाइन्छ ।
१६. **फ्लिप सिकाइ (Flip Learning):** यो विधिमा कक्षा बाहिर सिकाइ हुन्छ र कक्षामा अभ्यास गरिन्छ । शिक्षकले पहिले नै भिडियो, नोट वा सामग्री दिनुपर्छ । विद्यार्थीले घरमै पढेरहेरेर बुझ्ने प्रयास गर्छन् । विद्यार्थी कक्षामा आएपछि छलफल हुन्छ, प्रश्न उत्तर गरिन्छ, अभ्यास र समस्या समाधान गरिन्छ ।
१७. **जिक्स विधि:** यो सहकार्यमा आधारित समूह सिकाइ विधि हो । यस विधिमा कक्षालाई साना समूहमा विभाजन गरिन्छ । प्रत्येक समूहलाई फरक फरक भाग दिइन्छ । एउटै भाग पढेका विद्यार्थी "विशेषज्ञ समूह" बनाउँछन् । त्यसपछि आफ्ना मूल समूहमा फर्किएर आफूले सिकेको कुरा अरूलाई सिकाउँछन् ।
१८. **KWL विधि (Know–Want–Learn):** यो विधि विद्यार्थीको सोच र जिज्ञासामा आधारित हुन्छ । यहाँ K को अर्थ (Know) पहिले के थाहा छ? W (Want) को अर्थ के जान्न चाहन्छु? र L (Learn) को अर्थ के सिकें? भन्ने हुन्छ । यस विधिमा विद्यार्थीले पाठ सुरु गर्नुअघि आफूलाई थाहा भएको कुरा लेख्छन् (Know) । त्यसपछि के जान्न चाहन्छु भनेर प्रश्न लेख्छन् (W) र पाठ अध्यापन गर्ने कार्य सकिएपछि के नयाँ कुरा सिके भन्ने लेख्छन् (L) ।
१९. **सोच-जोडा-साझा:** यो एक सक्रिय सिकाइ विधि हो जसले विद्यार्थीलाई सोचन, छलफल गर्न र आफ्नो विचार प्रस्तुत गर्न प्रोत्साहित गर्छ । यो विशेषगरी कक्षा शिक्षणमा धेरै प्रभावकारी मानिन्छ । यस विधिमा

शिक्षकले कुनै प्रश्न वा समस्या दिन्छन् र विद्यार्थीलाई एकलै सोच्ने समय दिइन्छ। त्यसपछि विद्यार्थीलाई जोडी बनाएर आफ्नो विचार एकअर्कासँग साटासाट गर्न लगाइन्छ। अन्त्यमा, विद्यार्थीले आफ्नो जोडीबाट आएका विचार समूह वा कक्षामा प्रस्तुत गर्छन्।

२०. समस्या समाधान विधि: समस्या समाधान शिक्षण विधिमा विद्यार्थीले कुनै समस्या पहिचान गरेर त्यसको समाधान खोज्ने क्रममा सिकाइ हासिल गर्छन्। यो विधि आलोचनात्मक र समालोचनात्मक सोच विकास गर्न उपयोगी हुन्छ। मुख्यगरी यस विधिका निम्नानुसारका पाँचओटा चरण हुन्छन्:

(क) समस्या पहिचान: समस्या के हो भनेर स्पष्ट पारिन्छ।

(ख) सम्भावित समाधान खोज्ने : विभिन्न उपाय सोचिन्छन्।

(ग) सूचना सङ्कलन : आवश्यक तथ्य र जानकारी सङ्कलन गरिन्छ।

(घ) विश्लेषण र निर्णय : सबै विकल्पको मूल्याङ्कन गरी उपयुक्त समाधान चयन गरिन्छ।

(ङ) कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन : समाधान लागु गरी परिणामको समीक्षा गरिन्छ।

२१. खेल विधि: खेल विधिले सिकाइलाई रमाइलो, सक्रिय र व्यावहारिक बनाउँछ। यस विधिमा विद्यार्थीले खेल्दै खेल्दै सिकने अवसर पाउँछन्, जसले उनीहरूको रुचि र सहभागिता बढाउँछ। खेल विधिमा शैक्षिक उद्देश्य पूरा गर्नका लागि मिल्दो खेलको छनोट गरी विद्यार्थीलाई खेलाइन्छ। यसले विद्यार्थीलाई केवल सैद्धान्तिक ज्ञान मात्र नभई व्यावहारिक अनुभव पनि दिन्छ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन

पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल भएनभएको सुनिश्चित गर्न निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन अवलम्बन गरिने छ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य निरन्तर मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणका माध्यमबाट विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार गर्नु हो। सिकाइका लागि गरिने यस्तो निर्माणात्मक मूल्याङ्कन शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा रहनुपर्छ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि विभिन्न औपचारिक तथा अनौपचारिक तरिका प्रयोग गर्नुपर्छ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा कक्षा कार्यकलाप तथा कक्षा, विद्यार्थीका कार्य तथा कार्यसम्पादनको अवलोकन, सामाजिक व्यवहार अवलोकन, गृहकार्य, परियोजना कार्य, मौखिक तथा लिखित कार्य तथा परीक्षा, एकाइ तथा त्रैमासिक परीक्षा, स्व तथा सहपाठी मूल्याङ्कनलगायतका साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ।

स्थानीय विषयान्तर्गत रहेका विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीले हासिल गरेको उपलब्धिको मूल्याङ्कन गर्नका लागि निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको रूपमा आन्तरिक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कनका लागि अन्तिम मूल्याङ्कनलाई लिइएको छ। यसका लागि कक्षा ४ देखि ८ सम्मको प्रत्येक कक्षामा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनान्तर्गत आन्तरिक मूल्याङ्कन भार ५० प्रतिशत र अन्तिम परीक्षा भार ५० प्रतिशत समावेश गरिएको छ। आन्तरिक ५० प्रतिशत मूल्याङ्कन भारलाई समेत निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको रूपमा समायोजन गरिने छ।

विद्यार्थीको समग्र मूल्याङ्कन गरी प्रमाणपत्र अर्थात् ग्रेडसिटमा दुबै मूल्याङ्कनको नतिजालाई समावेश गरिनेछ। आन्तरिक मूल्याङ्कन र अन्तिम मूल्याङ्कन निम्नानुसार गर्नुपर्ने छ।

(क) आन्तरिक मूल्याङ्कन (६-८)

निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको अङ्कको निश्चित भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ । यसका लागि निर्माणात्मक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखीकरण गरी प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ । यस्तो अभिलेखका आधारमा निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ । स्थानीय पाठ्यक्रम कक्षा ६-८ सम्मको आन्तरिक मूल्याङ्कन गर्दा पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमीबाट तयार गरिएको "विद्यार्थी सिकाइका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड, २०८० (आधारभूत तह कक्षा ४-८)" मा उल्लिखित आधार र मामदण्ड समेतलाई आधार बनाउनुपर्ने छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनका विभिन्न पक्ष अङ्क भार तलको तालिकामा उल्लेख गरेबमोजिम हुने छः

तालिका १० : आधारभूत तह कक्षा ४-८ को आन्तरिक मूल्याङ्कनका पक्षको अङ्क विभाजन

सि.न.	मूल्याङ्कनका पक्ष	अङ्क भार	मूल्याङ्कनका आधार
१.	सहभागिता	४	सहभागिताअन्तर्गत हाजिरी, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, समूह कार्यलगायतका अन्य पक्ष रहने छन्।
२.	प्रयोगात्मक/ परियोजना कार्य	३६	कक्षागत रूपमा प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य सञ्चालनका लागि योजना निर्माण, सञ्चालन, अभिलेखीकरण, प्रस्तुतीकरण र अन्तर्वार्तालगायतका पक्ष समावेश गरी मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ।
३.	त्रैमासिक परीक्षा	१०	पहिलो त्रैमासिकका लागि ५ अङ्कभार र अर्धवार्षिक परीक्षाका लागि ५ अङ्कभार हुने छ । यसका लागि प्रत्येक परीक्षाका लागि ५० पूर्णाङ्कको परीक्षा लिई प्राप्ताङ्कलाई ५ मा परिणत गर्न सकिने छ ।
	जम्मा	५०	

कक्षा ४-८ सम्मको आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार निम्नानुसार हुने छन्ः

तालिका ११

आधारभूत तह कक्षा ४-८ को आन्तरिक मूल्याङ्कनका सूचक, आधार र अङ्क विभाजन

क्र स	आन्तरिक मूल्याङ्कनका सूचक	आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार	अङ्क भार
१	उपस्थिति तथा कक्षा सहभागिता	कक्षामा उपस्थिति र सिकाइ कार्यकलापमा सक्रियता र सहभागिता	४
२	परियोजना कार्य	(क) परियोजना कार्य सञ्चालन : स्थलगत भ्रमण चार्ट निर्माण मोडेल निर्माण तालिकीकरणलगायत - १० (ख) परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण - ५	२०

		(ग) परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तथा अभिलेखीकरण - ५	
३	प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य	(क) प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य - ८ (ख) प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्यको प्रस्तुतीकरण - ४ (ग) प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्यको प्रतिवेदन तथा अभिलेखीकरण - ४	१६
४	त्रैमासिक परीक्षा	पहिलो त्रैमासिक परीक्षा -५ अङ्क दोस्रो त्रैमासिक परीक्षा -५ अङ्क	१०
	जम्मा		५०

कक्षा ६-८ का लागि विकास गरिएको पाठ्यक्रम हाम्रो कटारीको पाठ्यभारका २ मात्र हो । पाठ्यक्रमको बाँकी २ पाठ्यभार सूचना प्रविधिको लागु हुने छ । तालिका ११ मा प्रस्तावित मूल्याङ्कनको भारको ५० प्रतिशत हाम्रो कटारीबाट र बाँकी ५० प्रतिशत सूचना प्रविधिबाट लागु गरिने छ । त्यसैले कक्षा ६-८ का लागि हाम्रो कटारीको प्रस्तावित मूल्याङ्कन निम्नानुसार हुने छः

तालिका १२ : आधारभूत तह कक्षा ६-८ को आन्तरिक मूल्याङ्कनका सूचक, आधार र अङ्क विभाजन

क्र स	आन्तरिक मूल्याङ्कनका सूचक	आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार	अङ्क भार
१	उपस्थिति तथा कक्षा सहभागिता	कक्षामा उपस्थिति र सिकाइ कार्यकलापमा सक्रियता र सहभागिता	२
२	परियोजना कार्य	(क) परियोजना कार्य सञ्चालन : स्थलगत भ्रमण चार्ट निर्माण मोडेल निर्माण तालिकीकरणलगायत - ५ (ख) परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण - २.५ (ग) परियोजना कार्यको प्रतिवेदन तथा अभिलेखीकरण - २.५	१०
३	प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य	(क) प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य - ४ (ख) प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्यको प्रस्तुतीकरण - २ (ग) प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्यको प्रतिवेदन तथा अभिलेखीकरण - २	८
४	त्रैमासिक परीक्षा	पहिलो त्रैमासिक परीक्षा -२.५ अङ्क दोस्रो त्रैमासिक परीक्षा -२.५ अङ्क	□
	जम्मा		२५

(ख) परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य

परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य आन्तरिक मूल्याङ्कनको अभिन्न अङ्ग हो । परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्य गर्दा विद्यार्थीले गरेर सिकने अवसर पाउने हुनाले उनीहरूले आर्जन गरेको ज्ञान र सिप जीवनको लामो समयसम्म प्रभाव पार्छ । कक्षा ६ देखि ८ सम्म पठन पाठन गराउँदा कक्षाकोठाभित्र वा कक्षा कोठाभन्दा बाहिर गराउन सकिने केही परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य तथा सिर्जनात्मक कार्यसम्बन्धी कार्यकलापका उदाहरण अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

(ग) अन्तिम मूल्याङ्कन

बाह्य मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ५० प्रतिशत हुनेछ । प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोध्दा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठबाट समेटिएको हुनुपर्ने छ । यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुने छन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिन्छ । अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र अनुसूची २ उल्लेख गरिएबमोजिमको विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार निर्माण गरी उपलब्धि परीक्षा लिनुपर्ने छ । अन्तिम परीक्षा लिएपश्चात् विद्यार्थीलाई आन्तरिक र अन्तिम परीक्षाको नम्बर जोडेर अनुसूची ३ बमोजिमको ग्रेड सिट विद्यालयहरूले विद्यार्थीलाई उपलब्ध गराउनुपर्छ ।

४. पाठ्यक्रम कार्यान्वयन, मूल्याङ्कन र परिमार्जन

पाठ्यक्रम एक गतिशील दस्तावेज हो । कुनै पनि पाठ्यक्रमको कान्यान्यन गरेपछि सरोकारवाला प्राप्त हुने पृष्ठपोषणका आधारमा सुधार तथा परिमार्जन गर्ने कार्य निरन्तर हुने गर्छ । एकातिर समाजको मूल्यमान्यता, परिवेश, विषयक्षेत्रको प्राथमिकता समयको अन्तरालमा परिवर्तन हुँदै जान्छ । विश्व परिवेश सूचना तथा प्रविधिमा भएको विकास र कक्षा शिक्षणमा त्यसको प्रभावले गर्दा पाठ्यक्रमलाई समय सापेक्ष बनाउन बाञ्छनीय हुने भएकाले पाठ्यक्रमलाई मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार निरन्तर रूपमा गर्नुपर्छ । यो स्थानीय पाठ्यक्रम शैक्षिक सत्र २०८३ देखि कटारी नगरपालिकाअन्तर्गतका विद्यालयमा यो लागु गरिनेछ । पाठ्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, विज्ञ, जनप्रतिनिधिलगायत सरोकारवालाबाट प्राप्त सुझावका आधारमा परिमार्जन गरिने छ । यस पाठ्यक्रममा समय सापेक्ष सामान्य परिवर्तन हरेक शैक्षिक सत्रमा, पाँच वर्षमा पाठ्यक्रमको पुनरावलोकन र दश वर्षमा आवश्यकताअनुसार पाठ्यक्रम पूर्ण रूपमा परिवर्तन गरी नयाँ पाठ्यक्रम विकास गर्न सकिने छ ।

अनुसूची १

कक्षा ६देखि ८ सम्म परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक तथा सिर्जनात्मक कार्यसम्बन्धी कार्यकलाप

क. कक्षा ६

१. कटारी नगरपालिकाको नक्सा बनाई आफ्नो वडा पहिचान गरी तपाईंको वडामा रहेका माध्यमिक विद्यालय रहेको स्थान सङ्केतमा देखाउनुहोस् ।
२. आफू बसेको वडा कार्यालबाट प्रदान गरिने सेवा तथा बालबालिका र युवाका लागि तय गरिएका विशेष सेवाका बारेमा सोधखोज गरी प्रतिवेदन तयार गरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । साथै आफ्नो वडाका जनप्रतिनिधिको नाम र पद समेतको चार्ट बनाई कक्षामा टाँस्नुहोस् ।
३. आफ्नो टोल समुदायमा बसोबास गर्ने विभिन्न जातजाति तथा समुदायका मानिसले मनाउने चाडपर्व र चाडपर्व उत्सवमा लगाउने वेशभूषाको बारेमा समुदायका मानिसहरूलाई सोधेर प्रतिवेदन तयार गरी शिक्षकको रोहवरमा कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
४. आफ्नो टोल समुदायको प्रतिनिधित्व गर्ने स्थानीय लोकबाजा, लोकगीत र लोकनृत्यको नाम तथा सन्दर्भसहित कक्षामा प्रस्तुतीकरण गर्नुहोस् । यसबाट भएको सिकाइलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
५. आफ्नो घरमा रहेका परम्परागत हस्तकलाबाट तथा धातुबाट बनाइएका सामग्रीको तस्बिर खिचेर उक्त सामग्रीको नाम र उपयोगितासहित कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. विद्यालयनजिकै रहेको कुनै कृषि फर्मको अवलोकन भ्रमण गरी फर्म सञ्चालकलाई त्यस फर्मको बारेमा सोधेर एउटा प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. आफ्नो टोल समुदायलाई स्वच्छ राख्नका लागि फोहोर वस्तु तथा पानीको व्यवस्थापनका विषयमा गीत, कविता तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । आफूले पनि आफ्नो सरसफाइसम्बन्धी भूमिकालाई सोअनुसार आफ्नो घरआँगन, कक्षाकोठा, विद्यालय, टोल समुदायमा प्रस्तुत गर्नुहास् ।
८. शिक्षकको समन्वयमा कटारी नगरपालिका क्षेत्रमा क्षति पुऱ्याउने नदीनालाले विगतमा पुर्याएको विपत्को अवलोकन गरी विपत्ले पुऱ्याएको असर (मानवीय, शैक्षिक, आर्थिक, भौतिक आदि) को पहिचान गर्नुहोस् । यसप्रकारका विपत्को समयमा सुरक्षा निकायको भूमिकालगायत उक्त विपद्लाई दीर्घकालीन रूपमा व्यवस्थापन गर्न के के कार्य गर्न सकिन्छ ? प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्नुहोस् । साथै विपत्पूर्व अपनाउनुपर्ने सावधानीको सूची तयार गर्नुहोस् ।
९. आफ्नो वडा, टोल समुदायमा रहेका ऐतिहासिक सम्पदा रहेको स्थलमा पुगी वा तस्बिरको अवलोकन गरी चित्र बनाई उत्कृष्ट तस्बिर कक्षामा टाँस गर्नुहोस् र बाँकी तस्बिरहरूलाई आवेष्टन गरी सन्दर्भ सामग्रीको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

१०. आफ्नो वडा वा टोल समुदायमा रहेका ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण र महत्त्वका बारेमा समुदायका अग्रज व्यक्तित्वसँग तस्बिर, अन्तर्वार्ता रेकर्डिङ गरी युट्युब, विद्यालयको वेबसाइट वा सामाजिक सञ्जालको पेजमा अपलोड गर्नुहोस् ।
११. परम्परागत कृषि औजारका बारेमा प्रत्यक्ष वा भिडियो सामग्री अवलोकन गरी जानकारी लिनुहोस् । वर्तमान समयमा यसको महत्त्वका बारेमा लेख तयार गर्नुहोस् ।

ख. कक्षा ७

१. कटारी नगरपालिकाको नक्सा खिचनुहोस् र उक्त नक्सामा कटारी नगरपालिकाभित्रका मुख्य सडक, मुख्य बजार क्षेत्र, मुख्य नदी, जङ्गल देखाउनुहोस् ।
२. आफ्नो समुदायमा प्रचलित मौलिक लोकगीत लेखेर वाद्यवादनसहित कक्षामा गायन गर्नुहोस् ।
३. स्थानीय परम्परागत सामग्री, जातिगत चाडपर्वमा लगाइने वेशभूषामध्ये कुनै एउटा सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
४. आफ्नो टोल समुदाय वा वडामा व्यावसायिक रूपमा गरिएको जडीबुटी, तरकारी, फलफूल खेतीको अवलोकन गर्नुहोस् । यसका लागि सम्बन्धित कृषक वा कृषि विज्ञसँग भेटघाट गरी आवश्यक कृषि प्रविधिको विविध आयाम समेटिएको प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
५. घर तथा विद्यालय (समूहगत) मा करेसाबारी र बगैँचा निर्माण गरी वा कौसी वा बरन्डा वा गमलामा तरकारी खेती र पुष्प खेती र फलफूल खेती गर्नुहोस् । यसबाट उत्पादित वस्तु, तिनको उपयोग, भएको फाइदासम्बन्धी विवरणलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. स्थानीय स्तरमा पूर्वघटित प्राकृतिक तथा मानवीय विपत्का बारेमा जानकारी लिनुहोस् र यसको न्यूनीकरणमा स्थानीय सङ्घ सस्थाको भूमिकाको बारेमा ख्यातिप्राप्त सामाजिक अभियन्तासँग कुराकानी गरी बुँदा टिपोट प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. कटारी नगरपालिकाभित्रका विपत् तथा प्रकोप उन्मुख क्षेत्रको पहिचान गरी प्रकोप नक्साङ्कनको गरी कक्षाकोठाका टाँस्नुहोस् ।
८. बाल बगैँचाको अवधारणालाई प्रवर्धन गर्न आफ्नो जन्मदिनमा विद्यालय, घर वा वडाको हरित क्षेत्रमा सुरक्षित रूपमा हुर्किने सुनिश्चित गरी उपयोगी वनस्पति वा फूलको बिरुवा रोप्नुहोस् । १५ दिनसम्म नियमित रूपमा विद्यालय वा घरमा रहेको करेसाबारी तथा बगैँचाको अनुगमन गरी यसको उपयोगिता समेटी एउटा प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

ग. कक्षा ८

१. कटारी नगरपालिकाको नक्साङ्कन र विभिन्न प्रसिद्ध स्थानहरू, मुख्यमुख्य बस्ती, कटारीका पर्यटकीय स्थलको उक्त नक्सामा भर्नुहोस् ।

२. कटारी नगरनगरपालिकाको कार्यालयमा तथा वडा कार्यालयमा जानुहोस् र नगरसभा, नगर कार्यपालिकाको संरचना तथा यसले गर्ने मुख्य मुख्य कार्यको बुँदा टिपोट गर्नुहोस् । साथै स्थानीय स्तरमा तयार गरिएका नीति नियम, नियमावलीबारे जानकारी प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
३. कटारीमा बसोबास गर्ने लोपोन्मुख जातिको विवरण, विशेषता र रैथाने ज्ञानलाई समेटेर लघुनाटक बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
४. शिक्षकको सहयोगमा आफ्नो समुदायको संस्कार, संस्कृतिको परिचय, महत्त्व झल्किने विषयवस्तु समाविष्ट गरी भित्ते पत्रिका प्रकाशन गर्नुहोस् ।
५. स्थानीय टोल समुदायमा रहेको विशेष नगदेबाली उत्पादन क्षेत्र भ्रमण गरी उत्पादित बालीको बजारीकरण र यसमा भएका चुनौतीबारे जानकारी लिई प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
६. स्थानीय रूपमा उत्पादन भएको दुध तथा मासुजन्य पदार्थको बजारीकरण तथा यसको व्यवस्थापकीय पक्षको बारेमा जानकारी लिनका लागि कुनै एक एकओटा डेरी वा फ्रेस हाउसको अवलोकन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
७. हरित विद्यालय निर्माणका लागि इको क्लबको गठन गर्नुहोस् । कटारी नगरपालिकालाई हरित नगर निर्माणका लागि (ऊर्जा, पानी, सरसफाइ, फोहोरमैला, सिकाइ व्यवस्थापन, हरियाली प्रवर्द्धन आदि) का बारेमा छलफल गरी प्राप्त विषयको कार्यान्वयनका लागि उपसमिति समेत गठन गर्नुहोस् । उपसमितिले गरेका कार्य र प्राप्त उपलब्धिलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गरी विद्यालयको कार्यक्रममा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. तपाईंको घर र समुदायमा भएको इ-फोहोर वर्गीकरण गर्नुहोस् । उक्त फोहोरको व्यवस्थापन कसरी गर्न सकिन्छ ? उदाहरणसहित एक वार्ता तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. कटारी नगरपालिकामा हुने गरेका प्राकृतिक तथा मानवीय विपत्को पहिचान गरी विपत्मा रेडक्रसले गरेका उद्धार तथा राहतका कार्यको बारेमा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा वा आफ्नो वडामा रहेका उपशाखामा गएर जानकारी लिई एउटा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
१०. कटारी नगरपालिकाभित्र पाइने रैथाने बालीहरूको उत्पादन, बजारीकरण र संरक्षणको सन्दर्भमा इको क्लब वा जुनियर रेडक्रस सर्कल तथा विज्ञान क्लबको आयोजनामा वक्तृत्वकला प्रतियोगिताको आयोजना गर्नुहोस् ।

अनुसूची २

खण्ड क

स्थानीय विषय हाम्रो कटारीको कक्षा ६- ८ को विशिष्टीकरण तालिका (Specification Grid)

समय : १ घण्टा

पूर्णाङ्क : २५

क्र स	एकाइ	कार्य	प्रश्नको संज्ञानात्मक तह				एकाइगत अङ्कभार	
			ज्ञान (२०%)	बोध (३२%)	प्रयोग (२४%)	उच्च दक्षता (२४%)		
१	कटारी परिचय	१४	बहुवैकल्पिक प्रश्न (१x१) अति छोटो प्रश्न (२x१) छोटो प्रश्न (१x२)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (२x१) अति छोटो प्रश्न (२x१) छोटो प्रश्न (२x२)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (१x१) अति छोटो प्रश्न (१x१) - लामो प्रश्न (१x४)	-	५	
२	संस्कार संस्कृति	१०				-	४	
३	स्वास्थ्य र सफाइ	१२				छोटो प्रश्न (१x२)	५	
४	प्रकोप र वातावरण	१२				लामो प्रश्न (१x४)	५	
५	पेसा, उद्यमशीलता र प्रविधि	१६				लामो प्रश्न (१x४)	६	
	जम्मा	६४	५	८	६	६	२५	
			समग्र प्रश्नको योजना					
	प्रश्नका प्रकार	प्रति प्रश्न अङ्क भार	प्रश्न सङ्ख्या				जम्मा प्रश्न	जम्मा अङ्क भार
	बहुवैकल्पिक	१	१	२	१	-	४	४
	अति छोटो प्रश्न	१	२	२	१	-	५	५
	छोटो प्रश्न	२	१	२	-	१	४	८
	लामो प्रश्न	४	-	-	१	१	२	८
	जम्मा		४	६	३	२	१५	२५

स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो कटारी कक्षा ६ देखि ८

Local Curriculum Hamro Katari (Class 6-8)

Part two: ICT (Information and Communication and Technology) - **Final DRAFT**

Learning Outcomes for grade 6-8

Content Areas	Learning outcomes		
	Class 6	Class 7	Class 8
1. Computer Fundamentals	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explain a computer as an electronic machine and list its primary functions in daily life. 2. Explain the IPOS (Input, Process, Output, Storage) cycle of computers. 3. Identify the purpose of different Operating Systems in digital devices. 4. Identify and navigate the primary components of the Microsoft Windows interface. 5. Illustrate file management and file organization tasks in online and offline operating systems. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identify the physical hardware parts of a computer . 2. Describe the step-by-step operation of a computer using the IPOS Cycle (Input Process Output Storage). 3. Identify different input and output devices around us. 4. Introduce the roles of the Control Unit (CU), ALU, and Memory Unit. 5. Explain the role of the Operating System in different hardware and software. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduce different computer networks. 2. Introduce networks by their scale (LAN, MAN, WAN) and distinguish between physical layouts (Star, Bus, Ring topologies). 3. Describe the specific roles of network components (Router, Switch, Modem). 4. Distinguish between Decimal, Binary, Octal, and Hexadecimal systems. 5. Apply step-by-step binary addition and subtraction.
2. Technology Around Us	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduce Artificial Intelligence. 2. Introduce robotics and autonomous machines around us. 3. Distinguish between manual machines and automatic systems. 4. Identify various smart and connected devices used in daily life. 5. Introduce Virtual Reality (VR) and Augmented reality (AR). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identify the characteristics of new and developing technologies . 2. Explain the concept of AI as machine-based thinking. 3. Distinguish between Augmented Reality (mixing digital objects with the real world) and Virtual Reality (entering a fully immersive 3D environment). 4. Categorize different social media platforms for communication and content sharing. 5. Identify essential safety protocols for online interaction, including the maintenance of personal privacy and the creation of strong security credentials. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduce the concept of E-commerce. 2. Identify various online payment methods including online services used in the modern digital economy. 3. Describe the features and benefits of video conferencing tools. 4. Distinguish between different digital content platforms. 5. Demonstrate the process of creating an email account.
3. Digital Ethics & Web	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explain and execute digital ethics, describe the impact of online behavior. 2. Distinguish between productive internet use (learning/work) and harmful online interactions. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identify common online risks such as phishing, hacking, and malware. 2. Demonstrate the use of antivirus tools, and safe browsing habits. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduce the fundamental concept of Cyber Law , the core principles of Cyber Ethics and Security. 2. Recognize and categorize common cybercrimes to understand the

Content Areas	Learning outcomes		
	Class 6	Class 7	Class 8
	<ol style="list-style-type: none"> 3. 3 Recognize the risks associated with information in digital spaces. 4. 4 Demonstrate the ability to create a strong password. 5. 5 Utilize a web browser to locate specific information. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Introduce the permanent nature of a digital footprint and assess online behavior, posts, and comments. 4. Introduce the principles of Netiquette and Digital Citizenship 5. Outline basic cyber laws and school ICT guidelines. 	<p>various threats present in the digital environment.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Describe the Computer Code of Conduct for ethical guidelines that govern professional and personal behavior online. 4. Explain the concept of a long term impact of Digital Footprint. 5. Outline the key objectives of the ICT Policy in Nepal and discuss its role.
4. Application Package	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduce application software and identify common examples. 2. Introduce Word Processor in creating, editing, and formatting documents. 3. Organize digital files and retrieve, open existing documents for further use or revision. 4. Insert and position images and shapes and construct simple tables to present information in an organized grid. 5. Introduce presentation software and online publishing tools. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identify online/offline word processing and presentation platforms. 2. Demonstrate the ability to format complex documents. 3. Organize information visually by inserting and adjusting tables, images, and shapes. 4. Utilize automated tools such as Find & Replace, spell check, and slide sorter. 5. Practice real-time sharing and permission settings for group work. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identify the core purpose of word processors and presentation software. 2. Demonstrate proficiency in document creation. 3. Develop engaging visual presentations by utilizing diverse layouts, themes, and multimedia elements. 4. Outline the principles of graphic design to create projects using templates, shapes, and specialized image effects. 5. Compare and contrast offline software with cloud-based tools (Google Docs/Slides).
5. Coding	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identify Scratch as a primary example of a block-based coding environment. 2. Distinguish between different block categories and identify and describe the three main areas of the interface. 3. Execute simple sequences to make a sprite move, speak, or play a sound. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explain the concept of programming as a set of instructions and identify Python's characteristics. 2. Demonstrate the use of a Python environment (IDLE) to construct a "Hello World" program and interpret user input. 3. Describe the purpose of variables as data containers. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Describe the foundational Python syntax and identify the appropriate scenarios . 2. Design simple visual patterns by executing nested loop structures. 3. Introduce the concept of a list and demonstrate how to store, access, and organize data.

Content Areas	Learning outcomes		
	Class 6	Class 7	Class 8
	4. Differentiate between loops based on the desired frequency of an action. 5. Construct a simple program that uses logical flow, motion and look blocks.	4. Distinguish between fixed repetition (for loops) and condition-based repetition (while loops). 5. Illustrate the concept of a loop inside another loop and produce structured patterns.	4. Combine loops and lists to process multiple data points efficiently within a single script. 5. Elaborate the practical impact of Machine Learning and formulate effective prompts to interact with Generative AI tools.

Curriculum expansion

Grade 6

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
1. Computer Fundamentals	1.1 Computer Introduction	* Computer as an electronic machine used for learning, work, and entertainment. * Basic parts: monitor, keyboard, mouse, CPU. * Concept of IPOS: Input, Process, Output, and Storage.	* Show real computer or picture and students name parts like monitor and keyboard. * IPOS Role Play: Students act as Input, Process, Output, and Storage.	* Continuous observation during hands-on practice. * Check use of keyboard and mouse for basic tasks. * Ask: "What is a computer?"	11
	1.2 Input, Output and Storage Devices	* Input: keyboard, mouse, touchscreen (tap, swipe). * Output: monitor, printer, speakers. * Storage: HDD, pen drive, memory card. * Introduction to cloud storage (Google Drive).	* Practice tap and swipe on mobile/tablet. * Identify physical storage devices like pen drives and memory cards.	* Identify storage devices correctly. * Practical test: Create, rename, and delete a folder.	
	1.3 Processing, CPU, and OS	* CPU as the "brain" of the computer. * Operating System (OS) as a	* Discussion: "What happens if the CPU stops working?"	* Note participation in group activities.	

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
		controller and bridge between user and hardware. * Examples: Windows, Android, iOS.	* Discuss which OS is in the student's PC or phone.	* Oral Question: "What is the function of the OS?"	
	1.4 Windows & File Management	* Desktop, icons, taskbar, and Start menu. * File operations: Create, rename, copy, delete, and Recycle Bin. * Basic settings: date, time, and display.	* Open computer and identify desktop icons. * Practice changing wallpaper and system date/time.	* Activity-Based Evaluation: Restore files from Recycle Bin. * Check ability to change basic settings.	
	1.5 Shortcut Keys and Multitasking	* Shortcuts: Ctrl+C (copy), Ctrl+V (paste), Ctrl+S (save), Alt+Tab (switch). * Multitasking: opening and switching between apps.	* Open Paint and Notepad and switch using Alt+Tab. * Practice using shortcuts to copy and save text.	* Observe use of shortcut keys during tasks.	
2. Technology Around Us	2.1 Introduction to AI	* AI as "smart technology" that thinks and learns like humans. * Examples: Chatbots and voice assistants (Google Assistant, Siri).	* Voice Assistant Activity: Ask simple questions about weather or math. * Chatbot Role Play: One student acts as a chatbot for Katari Palika wards.	* Observe participation and interest in AI activities. * Oral Question: "What is AI?"	9
	2.2 Robotics Around Us	* Recognize robots in daily life (home, hospitals, factories). * Robots follow instructions. * Local examples: ATMs and traffic lights.	* Think & Share: List automatic machines around Katari Nagar Palika. * Draw a Robot: Students draw a robot and describe its work for local festivals.	* Check robot drawing and explanation. * Oral Question: "What is a robot?"	
	2.3 Smart Devices (IoT) and VR	* Smart devices (TV, mobile watch) connected via internet. * Uses: CCTV, GPS. * VR: Entering a virtual/digital world.	* Smart Devices Hunt: Identify devices around home/school like CCTV or smart TVs. * IoT Connection Game: Draw diagram showing device communication across Katari Palika.	* Matching worksheet for AI, Robot, and IoT examples. * Evaluate chart or mini-project on smart devices.	

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
3. Digital Ethics & Web	3.1 Digital Ethics and Safety	<ul style="list-style-type: none"> * Respectful use of technology. * No bullying, cheating, or misuse. * Safe internet behavior: avoiding strangers and fake messages. 	<ul style="list-style-type: none"> * Identify good and bad online behavior heard around school and village. * Create dummy social media content to determine if it is safe to post. 	<ul style="list-style-type: none"> * Practical: Identify safe vs. unsafe behavior. * Ask: "What do you do if you find a problem online?" 	9
	3.2 Privacy and Password Safety	<ul style="list-style-type: none"> * Personal data: name, phone, address, school. * Password safety: Letters + numbers + symbols; do not share. 	<ul style="list-style-type: none"> * Ward Guard Activity: Students try to "crack" a password using uppercase/lowercase to enter a "ward office." * List sensitive info not to be shared online. 	<ul style="list-style-type: none"> * Check ability to create a strong password. * Oral: "Why shouldn't you share your address with strangers?" 	
	3.3 Internet and Social Media Basics	<ul style="list-style-type: none"> * Use browsers for simple search (Google, YouTube). * Social media (Facebook, TikTok) for learning and communication. * Web Page vs. Website concept. 	<ul style="list-style-type: none"> * Google Search Activity: Find the map of Katari Palika and identify wards/streets. * Discuss using YouTube for online classes. 	<ul style="list-style-type: none"> * Skill Check: Use browser to search for specific information. 	
4. Application Package	4.1 Word Processor (MS Word)	<ul style="list-style-type: none"> * Purpose: create, edit, and format documents (letters, projects). * Features: Font, size, color, bold, alignment. * Insert: Pictures, shapes, and tables. 	<ul style="list-style-type: none"> * Type a short introduction including name, class, and house description. * List Making: Use bullets and numbering to list Ward offices in Katari Palika. * Insert a picture of animals found in Katari. 	<ul style="list-style-type: none"> * Practical Assessment: Create a document with specific formatting and saved correctly. * Error Correction: Use spell check to fix grammar and spelling. 	23
	4.2 Presentation Software (PowerPoint)	<ul style="list-style-type: none"> * Present ideas using slides. * Features: Themes, backgrounds, animations. 	<ul style="list-style-type: none"> * Create a 2-3 slide presentation about health issues in Katari and how to minimize them. * Add title, text, pictures, and simple animations. 	<ul style="list-style-type: none"> * Presentation Task: Speak clearly and run the slideshow correctly in front of the class. * Check clarity and confidence. 	
	4.3 Online Publishing (Blogger)	<ul style="list-style-type: none"> * Sharing content on the internet safely. 	<ul style="list-style-type: none"> * Blogging Activity: Create a post about natural disasters in Katari. 	<ul style="list-style-type: none"> * Online Publishing Task: Successfully create and publish a simple post. 	

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
		* Basic blogging: Create post, add text and pictures.	* Add one picture and publish safely under teacher guidance.	* Oral: Ask about online safety when publishing.	
5. Coding	5.1 Block-Based Coding (Scratch)	* Drag-and-drop blocks. * Key concepts: stage, sprite, motion, looks, and sound.	* Discuss daily tasks as steps (algorithm thinking). * Coding Activity: Make a sprite move and play a sound or message.	* Practical Assessment: Create a simple program where a character moves. * Check basic use of blocks.	13
	5.2 Loops and Conditions	* Repeat and forever loops for repeated tasks. * If and If-Else for decision making.	* Animation Activity: Use repeat blocks to create a moving character animation. * Apply logic: If sprite touches something, perform an action.	* Evaluate use of loops or conditions in the program. * Activity-Based: Small animation using events.	
	5.3 Variables and Game Development	* Create variables for score, timer, or lives. * Event handling: key press or click.	* Game Project: Create a maze or catching game about Katari's "sampada" or waste management. * Code Review: Observe and discuss other student projects.	* Project Work: Check use of loops, conditions, variables, and creativity. * Oral: "What is a variable?"	
Grade 7					
Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
1. Computer Fundamentals	1.1 Basics & IPOS Cycle	Revision of computer basics and uses. Understanding the IPOS Cycle (Input-Process-Output-Storage) step-by-step.	Discuss daily uses of computers and the IPOS cycle. Explain CPU as the "brain" using the human body analogy.	Observation: Monitor students during IPOS activities. Oral: Ask simple questions about input devices and OS. Project: Draw and label an IPOS cycle diagram.	11
	1.2 Hardware & Storage	Input devices: Keyboard, Mouse, Microphone, Scanner. CPU parts: Control Unit (CU), ALU, Memory Unit. Output: Monitor, Printer, Speaker, Projector. Storage: Primary (RAM, ROM) and Secondary (Hard disk, Pen drive). Cloud storage	Identify hardware parts through diagrams. Classify primary vs. secondary storage. Demonstrate printing or audio output.	Practical Assessment: Perform basic tasks like typing and saving files. Activity: Correct classification of input, output, and storage devices.	

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
		introduction.			
	1.3 Operating System & Navigation	OS as a bridge between user and hardware. Functions: Manage files, memory, and devices. Windows Interface: Desktop, Icons, Taskbar, Start Menu. File management: Create, rename, copy, move, delete.	Identify OS in school computers or mobile devices (Windows, Android). Practice file management using File Explorer. Use shortcuts (Ctrl+C, Ctrl+V, Ctrl+S) and Alt+Tab for multitasking.	Task Performance: Create and manage folders; change system settings like time or display. Verify proper use of shortcut keys.	
2. Technology Around Us	2.1 Emerging Technologies	New technologies to improve daily life, learning, and communication. Examples: AI, AR, VR.	Share examples of AI, AR, and VR seen in daily life. Use mobile voice assistants (Google Assistant).	Observation: Check participation in technology discussions. Oral: Ask "What is AI?" or "What is AR/VR?".	9
	2.2 AI, AR, and VR	AI: Machines that think/learn (voice assistants, face recognition). AR: Mixing real world with digital objects. VR: Creating a virtual 3D environment.	AR Activity: Use a camera filter or learning app to see digital objects in the real world. VR Activity: Watch a virtual tour or game video.	Activity-Based: Differentiate between AR and VR with simple examples. Assignment: Prepare a poster on the uses of technology.	
	2.3 Internet & Social Media	Web tools for searching and sharing. Platforms: Facebook, YouTube, TikTok, Instagram. Uses in learning: Educational videos, group discussions. Safe use: Private info and strong passwords.	Search simple topics using a browser (animals, places). Role play: What to do if a stranger sends a message. Discuss benefits and risks of technology in groups.	Practical: Use web search to find information. Participation: Check awareness of online safety and responsibility.	
3. Digital Ethics & Web	3.1 Cybersecurity & Threats	Importance of protecting personal information. Threats: Phishing, hacking, malware (viruses).	Show examples of fake messages or links. Identify specific phishing or malware cases.	Activity-Based: Identify online threats and safe practices. Oral: Define "phishing" and "digital footprint".	9
	3.2 Safety & Digital Citizenship	Prevention: Antivirus, safe browsing, strong passwords. Digital Citizenship: Responsible and respectful technology use. Digital Footprint: Permanent record of online activity.	Safety Practice: Create a strong password using letters, numbers, and symbols. Footprint Activity: "Think before posting" exercise regarding what to share.	Project: Prepare a poster on safe internet use. Observation: Check for respectful online communication.	
	3.3 Cyber Ethics & Law	Cyber Ethics: Netiquette, respecting privacy, and others' work. Cybercrime awareness: Plagiarism, hacking. Basic	Identify correct vs. incorrect online behavior. Discuss simple cybercrime cases like fake accounts or copying work. Create	Check Awareness: Evaluate understanding of legal and illegal internet use. Participation: Assess	

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
		Cyber Law and school/national ICT guidelines.	a "Safe Internet Use" chart for school.	responsible online behavior.	
4. Application Package	4.1 Advanced Word Processing	Page Setup: Margins, orientation, page size, page breaks. Headers/Footers and Page Numbering. Styles/Templates: Heading 1, Heading 2, reports, resumes. Tables, images (resize, align, wrap text).	Type a paragraph about "My School" and format it. Create a 2-page report with headers, footers, and page numbers. Create a table for a class routine and insert/adjust images.	Practical: Check correct insertion of headers, footers, and table alignment. Skill Check: Use Find & Replace and spell/grammar check tools.	14 + 9
	4.2 Online Word Processing & Collaboration	Cloud-based documents (Google Docs, Office 365). Benefits: Auto-save, access anywhere. Sharing: Permissions (view, comment, edit). Real-time collaboration.	Open Google Docs and create a document. Share a document via link or email with a friend. Give comments on a peer's work during group projects.	Mini Project: Create a complete project report with styles, tables, images, and online collaboration. Oral: Test understanding of basic cloud features.	
	4.3 Presentation Software	Slide design principles: Simple, clear, readable fonts, limited colors. Multimedia: Images, shapes, audio, video. Advanced features: Layouts, themes, transitions, animations.	Create 2-3 slides with titles, text, and images. Design a clean slide using specific themes and transitions. Prepare a 3-4 slide presentation on school, environment, or culture.	Practical: Evaluate slide creation, image insertion, and animation use. Presentation Skill: Present slides in class with clarity and organization.	
5. Coding	5.1 Web Page Development (HTML)	Website vs. Web Page concept. HTML structure: <html>, <head>, <title>, <body>. Tags: Headings (<h1>-<h6>), Paragraph (<p>), Break (), Formatting (, <i>, <u>). Images () and Hyperlinks (<a>).	List websites used daily. Write text in Notepad, save as .html, and open in a browser. Design a webpage about "My School" or "My Village" with text, images, and links.	Evaluation: Check HTML structure, tag usage, and hyperlink functionality. Mini Project: Assess the completeness and creativity of the personal webpage.	13
	5.2 Introduction to Python	High-level language introduction. Environment: IDLE or online editor. Variables (int, float, string) and data types. Concept of loops: for and while. Nested loops for pattern programs.	Write a "Hello World" program. Create simple programs to take user input and display output. Write programs to print numbers (1-10) and multiplication tables.	Practical Coding: Evaluate the logic and output of loop and pattern programs. Mini Project: Assess a complete Python program for logic and completeness.	
Grade 8					
Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
1. Computer Fundamentals	1.1 Introduction to Computer Networks 1.2 Network Terminologies & Mobile Tech 1.3 Types of Networks 1.4 Network Topology 1.5 Architecture 1.6 Network Components	<ul style="list-style-type: none"> * Meaning: Connection of devices for communication and data sharing. * Terminologies: Bandwidth (data transfer speed); Mobile tech (4G vs. 5G speed/use). * Types: LAN (school/home), MAN (city-level), WAN (internet). * Topology: Star (central device), Bus (single cable), Ring (circular). * Architecture: Client-Server vs. Peer-to-Peer. * Components: NIC, Switch, Hub, Router, and Modem. 	<ul style="list-style-type: none"> * Identification: List connected devices in the lab and compare internet speeds. * Diagramming: Draw Star, Bus, and Ring topologies and identify them in the classroom. * Hands-on: Observe real components like routers and modems in the school/home. 	MCQ: Which topology uses a central device? (i) Bus (ii) Star (iii) Ring. Short Question: Define Bandwidth. Differentiate between 4G and 5G. Practical: Draw a network diagram showing LAN components.	11
2. Technology Around Us	2.1 Introduction to Number Systems 2.2 Types of Number Systems 2.3 Binary Arithmetic 2.4 Number System Conversion	<ul style="list-style-type: none"> * Meaning: Representation of numbers in computers; Importance of Binary (0 and 1). * Systems: Decimal (Base 10), Binary (Base 2), Octal (Base 8), Hexadecimal (Base 16). * Arithmetic: Basic rules for Binary addition and subtraction. * Conversions: Decimal to Binary/Octal and Binary to Decimal. 	<ul style="list-style-type: none"> * System Matching: Match bases with symbols (e.g., A-F for Hexadecimal). * Calculation Practice: Solve step-by-step binary addition and subtraction exercises in groups. * Conversion Lab: Practice converting personal data (like roll numbers) to binary. 	Written Test: Solve: $1010_2 + 1101_2$. Convert 25_{10} to binary. Oral: Why do computers use the Binary system? Concept Check: Identify the base of the Hexadecimal system.	9

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
3. Digital Ethics & Web	<p>3.1 Emerging Technologies (AI, ML, IoT, XR, Cloud)</p> <p>3.2 Generative AI & Prompting</p> <p>3.3 Web Tech & Cybersecurity</p> <p>3.4 Digital Citizenship & Ethics</p>	<p>* AI/ML: Learning from data; Generative AI (ChatGPT, Gemini) for text/images.</p> <p>* IoT & Cloud: Connected smart devices; storage via internet (Google Drive).</p> <p>* Web Tech: Browsers (Chrome, Edge) and web page components.</p> <p>* Security: Phishing, hacking, malware; importance of strong passwords.</p> <p>* Ethics: Digital footprint (permanent record), netiquette, and avoiding cyberbullying.</p>	<p>* Prompt Activity: Write and test simple prompts on AI tools to see impact.</p> <p>* Smart Hunt: Identify IoT devices at home/school.</p> <p>* Role Play: Good vs. bad online behavior and handling strangers' messages.</p> <p>* Security Lab: Create a strong password using symbols/numbers.</p>	<p>MCQ: Which is an example of Generative AI? (i) Mouse (ii) ChatGPT (iii) Monitor.</p> <p>Analysis: Explain one example of cybercrime and its prevention.</p> <p>Project: Create a "Safe Internet Use" poster/chart.</p>	9
4. Application Package	<p>4.1 Introduction to Spreadsheets</p> <p>4.2 Spreadsheet Structure</p> <p>4.3 Formulas & Functions</p> <p>4.4 Data Formatting & Sorting</p> <p>4.5 Charts & Visualization</p>	<p>* Structure: Rows, columns, and cells in Excel/Google Sheets.</p> <p>* Functions: Basic math (+, -, x, ÷) and functions like SUM, AVERAGE, MIN, MAX, COUNT.</p> <p>* Management: Sorting data (Ascending/Descending); formatting cells (color, font).</p> <p>* Visualization: Creating Bar, Column, and Pie charts.</p>	<p>* Data Entry: Enter real-life data such as class marks or weekly expenses.</p> <p>* Formula Lab: Apply SUM and AVERAGE to data sets.</p> <p>* Collaboration: Use Google Sheets to edit a document with classmates in real-time.</p>	<p>Practical Task: Prepare a simple budget table using four different functions.</p> <p>Chart Task: Create and interpret a pie chart from a student survey.</p> <p>Skill Check: Sort a list of names alphabetically in a sheet.</p>	23 (14+9)

Content Area	Major Content	Content Elaboration	Possible Teaching Learning Activities	Evaluation Strategies	Teaching Hours
5. Coding	5.1 Advanced HTML & CSS 5.2 Python Programming	* HTML/CSS: Structure (html, head, body); Tags (a, img, ul, ol); Basic CSS styling (color, font). * Python Basics: Variables, Data types (int, float, string), and String functions. * Logic: Decision making (if-elif-else); Loops (for, while); use of Libraries (Math, Random). * Data Structures: Introduction to Lists (storing multiple values).	* Web Design: Create a simple webpage "About Me" using Notepad and CSS. * Python Lab: Write a calculator program using arithmetic operators. * Logic Activity: Create a "Pass/Fail" decision program using if-else. * Library Fun: Use the Random module to generate numbers.	Code Assessment: Identify the output of a simple Python loop. Web Practical: Develop a webpage including an image, a link, and a table. Mini Project: Create a Python program that calculates marks using lists.	13

खण्ड ख

स्थानीय विषय हाम्रो कटारीको सूचना प्रविधि खण्डको कक्षा ६- ८ को विशिष्टीकरण तालिका (Specification Grid)

समय : १ घण्टा

पूर्णाङ्क : २५

क्र स	एकाइ	कार्य	प्रश्नको संज्ञानात्मक तह				एकाइगत अङ्कभार
			ज्ञान (२०%)	बोध (३२%)	प्रयोग (२४%)	उच्च दक्षता (२४%)	
१	Computer Fundamentals		बहुवैकल्पिक प्रश्न (१x१)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (२x१)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (१x१)	-	५
२	Technology Around Us		अति छोटो प्रश्न (२x१) छोटो प्रश्न (१x२)	अति छोटो प्रश्न (२x१)	अति छोटो प्रश्न (१x१)	- छोटो प्रश्न (१x२)	४
३	Digital Ethics & Web			छोटो प्रश्न (२x२)	-		५
४	Application Package				लामो प्रश्न (१x ४)		५

क्र स	एकाइ	कार्य	प्रश्नको संज्ञानात्मक तह				एकाइगत अङ्कभार		
			ज्ञान (२०%)	बोध (३२%)	प्रयोग (२४%)	उच्च दक्षता (२४%)			
५	Coding					लामो प्रश्न (१x४)	६		
	जम्मा	६४	५	८	६	६	२५		
			समग्र प्रश्नको योजना						
	प्रश्नका प्रकार	प्रति प्रश्न अङ्क भार	प्रश्न सङ्ख्या				जम्मा प्रश्न	जम्मा अङ्क भार	
	बहुवैकल्पिक	१	१	२	१	-	४	४	
	अति छोटो प्रश्न	१	२	२	१	-	५	५	
	छोटो प्रश्न	२	१	२	-	१	४	८	
	लामो प्रश्न	४	-	-	१	१	२	८	
	जम्मा		४	६	३	२	१५	२५	

नोटः

- प्रश्न निर्माण गर्दा ज्ञान, बोध र उच्च तह (प्रयोग, विश्लेषण, संश्लेषण र मूल्याङ्कन तह) का प्रश्न निर्माण गर्नुपर्छ ।
- स्तुगत प्रश्न ज्ञान, बोध र प्रयोग तहका हुने छन् ।
- वस्तुगत प्रश्न १ अङ्कका र विषयगत प्रश्न २ र ४ अङ्कका हुने छन् ।
- २ अङ्कका छोटो प्रश्न ज्ञान, बोध, प्रयोग र उच्च दक्षता तहका हुने छन् भने ४ अङ्कका प्रश्न प्रयोग र उच्च दक्षता तहका हुने छन् ।
- वस्तुगत प्रश्न बहुवैकल्पिक, जोडा मिलाउने तथा एक शब्दमा उत्तर आउने खालको हुनुपर्ने छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो कटारी कक्षा ६

अनुसूची ३ : ग्रेडसिटको नमुना
BASIC LEVEL EXAMINATION
GRADE SHEET

SCHOOL'S NAME:

THE GRADE(S) SECURED BY

.....

DATE OF

.....

REGISTRATION NOSYMBOL

NO:.....GRADE:.....

IN THE EXAMINATION CONDUCTED IN..... B.S. (..... A.D.) ARE GIVEN BELOW.

SUBJECTS	CREDIT HOUR (CH)	GRADE POINT (GP)	GRADE	FINAL GRADE	REMARKS
NEPALI (TH)	2.5				
NEPALI (IN)	2.5				
ENGLISH (TH)	2.5				
ENGLISH (IN)	2.5				
MATHEMATICS (TH)	2.5				
MATHEMATICS (IN)	2.5				
SCIENCE AND TECHNOLOGY (TH)	2.5				
SCIENCE AND TECHNOLOGY (IN)	2.5				
SOCIAL STUDIES AND HUMAN VALUE EDUCATION (TH)	2.5				
SOCIAL STUDIES AND HUMAN VALUE EDUCATION (IN)	2.5				
HEALTH, PHYSICAL AND CREATIVE ARTS (TH)	1.5				
HEALTH, PHYSICAL AND CREATIVE ARTS (IN)	1.5				
HAMRO KATARI/ICT (TH)	2				
HAMRO KATARI/ICT (IN)	2				
Total	32	GRADE POINT AVERAGE (GPA) =			

.....
PREPARED BY

.....
CHECKED BY

.....
HEAD TEACHER

DATE OF ISSUE: